

Kartläggning av begränsningar av farliga ämnen i miljömärkningssystem

En del i regeringsuppdraget om kartläggning av farliga ämnen 2017 – 2020

PM 1/18



Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel som främjar god hälsa och bättre miljö. Vi har tillsyn över reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor och gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser. Vi granskar och godkänner bekämpningsmedel innan de får användas. Vårt miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö.

© Kemikalieinspektionen.

Artikelnummer: 511 269

Förord

Regeringen har gett Kemikalieinspektionen i uppdrag¹ att genomföra en kartläggning av förekomsten av farliga ämnen i produkter och varor som ännu inte är begränsade inom EU. Uppdraget löper över fyra år och ska slutredovisas i december 2020. Kemikalieinspektionen har inom detta regeringsuppdrag vidare definierat ett antal deluppdrag.

Denna rapport summerar resultaten från ett av 2017 års deluppdrag; en kartläggning av de farliga ämnen i produkter och varor som miljömärkningar på den svenska marknaden identifierat och begränsar. Kartläggningen indikerar vilka av dessa ämnen som ännu ej är reglerade i lagstiftning. Resultaten återfinns dels i denna rapport, dels i detaljerade listor över begränsade ämnen i bilagorna 1–6.

Kartläggningen genomfördes under september-december 2017 av Johanna Wachtmeister, Erika Ekman, Per Rosander, Carmen Daoud och Lars Holmberg, konsulter på Trossa AB. Genomförande konsulter svarar för rapportens innehåll och slutsatser.

Projektledare hos Kemikalieinspektionen var Ulrika Dahl och ansvarig projektledare för det övergripande kartlägningsprojektet var Erik Gravenfors.

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Kemikalieinspektionen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	6
Summary	8
1 Introduktion.....	10
1.1 Bakgrund.....	10
1.2 Syfte	10
2 Metod	11
2.1 Avgränsningar	11
2.2 Urvalsmodell	12
2.3 Definitioner	12
2.4 Upplägg för genomförande	13
2.5 Kartläggningens gränsdragningar.....	15
3 Miljömärkningar och kemikaliekrav	17
3.1 Utvecklingen av kemikaliekrav	17
3.2 Kemikaliebegränsningar i miljömärkningar	18
4 Granskade kravställare	19
4.1 Bra Miljöval.....	19
4.2 Svanen	20
4.3 EU-blomman	22
4.4 KRAV.....	23
4.5 TCO Certified	24
4.6 Övriga granskade kravställare	26
5 Resultat	27
5.1 Byggnader, byggmaterial, färg och lack, inredning och möbler.....	27
5.2 Kem-tekniska produkter	30
5.3 Kosmetiska produkter	31
5.4 Textil och läder.....	32
5.5 Elektronik.....	35
5.6 Pappers-, kontors-, leksaks- och förpackningsartiklar	37
5.6.1 Papper.....	37
5.6.2 Förpackningar	38
5.6.3 Kontorsmaterial	39
5.6.4 Leksaker.....	40
6 Slutsatser	42
7 Referensförteckning.....	44
8 Granskade kriteriedokument	44
8.1 Produktområde byggnader, byggmaterial, färg och lack, inredning och möbler	44
8.2 Produktområde Kem-tekniska produkter	45
8.3 Produktområde Kosmetiska produkter:.....	46

8.4	Produktområde Textil och läder	46
8.5	Produktområde Elektroniska produkter.....	47
8.6	Produktområde pappers-, kontors-, leksaks- och förpackningsartiklar.....	47
8.6.1	Pappersprodukter.....	47
8.6.2	Förpackningar	48
8.6.3	Kontorsmaterial	48
8.6.4	Leksaker.....	48

Bilagor 49

Bilaga 1	– Ämneslista produktområde 1 – Byggnader, byggvaror, färger och möbler.....	49
Bilaga 2	– Ämneslista produktområde 2 – Kem-tekniska produkter	49
Bilaga 3	– Ämneslista produktområde 3 – Kosmetiska produkter.....	49
Bilaga 4	– Ämneslista produktområde 4 – Textil och läder	49
Bilaga 5	– Ämneslista produktområde 5 – Elektronik.....	49
Bilaga 6	– Ämneslista produktområde 6 - Pappers-, kontors-, leksaks- och förpackningsartiklar	49
Bilaga 7	– Respondenter kravställare	49
Bilaga 8	– Intervjufrågor	50
Bilaga 9	– Förkortningar	50

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen har fått i uppdrag av regeringen att under åren 2017–2020 kartlägga förekomsten, i produkter och varor, av farliga ämnen som ännu inte är reglerade inom EU. Detta uppdrag, som är ett deluppdrag inom detta regeringsuppdrag, kartlägger begränsningar för kemikalieinnehåll i varor som ett antal svenska miljömärkningar, och andra kravställare som agerar på den svenska marknaden, har satt upp.

Kartläggningen indikerar även vilka ämnen som de olika kravställarna begränsat, men som ännu inte är reglerade i europeisk lagstiftning. Genom att sälla fram ämnen som finns på branschens agenda vad gäller skydd av hälsa och miljö, men som inte är reglerade inom EU, bidrar uppdraget med en pusselbit till det övergripande regeringsuppdraget.

Kartläggningen omfattar ämneskategorierna 1) möbler och byggvaror, 2) kem-tekniska produkter, 3) kosmetiska produkter, 4) textil och läder, 5) elektronik och 6) pappers-, kontors-, leksaks- och förpackningsartiklar. Studien omfattar kriteriedokument från kravställare som a) finns på den svenska marknaden och b) ställer kemikaliekrav. Bland miljömärkningarna som ingår i kartläggningen finns stora aktörer med märkningar i många produktgrupper (t.ex. Svanen och Bra Miljöval), men också produktgruppsspecifika märkningar (t.ex. TCO Certified och GOTS). Totalt har 18 kravställare och 69 unika kriteriedokument granskats. Uppdraget har genomförts under september-december 2017 av konsultbolaget Trossa AB.

Värt att understryka är att detta uppdrag inte syftar till att göra någon bedömning av kravställarna eller kriteriedokumentet utan är att betrakta som en deskriptiv studie över vilka begränsningar av kemikalier som studerade kriteriedokument anger. Analysen syftar därmed uteslutande till att beskriva identifierbara trender, t.ex. där specifika ämnesgrupper sticker ut som mindre reglerade eller inom vilka områden som studerade kravställare ligger före lagstiftningen.

Resultatet pekar på att de undersökta kriteriedokumentet definierar både begränsningar i enlighet med existerande lagstiftning *och* mer långtgående begränsningar.

I de intervjuer som genomförts med ett antal kravställare, förklaras att ett motiv till att begränsningar definieras i enlighet med lagstiftning är att det finns en förväntan hos konsumenter att välkänt problematiska kemikalier ska ha tydliga begränsningar i kravställarnas kriteriedokument, även om det vid en djupare analys framkommer att det inte finns starka skäl för att definiera dessa begränsningar.

Värt att nämna i detta sammanhang är också att kartläggningen refererar till en mängd olika lagstiftningar. Vilka dessa är, anges i respektive ämneslista, där alla identifierade begränsningar är sammanställda (se bilaga 1–6).

Kravställarna har också definierat ett stort antal specifika ämnen och ämnesgrupper som inte omfattas av lagstiftning idag. Enbart på textilområdet rör det sig om 586 begränsningar av specifika ämnen där miljömärkningarna går längre än lagstiftningen. Totalt sett rör det sig om 890 begränsningar av ämnen (siffran ska dock inte förväxlas med antal unika ämnen) och 135 begränsningar av ämnesgrupper (siffran ska dock inte förväxlas med antal unika ämnesgrupper) där miljömärkningarna går längre än lagstiftningen.

Kravställarna använder sig idag ofta av både farlighetskriterier (att kräva att märkta produkter ska vara fria från ämnen som klassificeras som farliga enligt vissa faroklasser enligt den

officiella CLP-klassificeringen²) och listor över specifika ämnen i sina kriteriedokument. Möjligheten till övergripande jämförelser mellan produktgrupper begränsas av att kriteriedokumenterna skiljer sig åt i angreppssätt, vad gäller vilken del av produktens livscykel kemikaliebegränsningarna avser och vilka kemikalier som är mest relevanta för den specifika produktgruppen.

I produktgrupper där det finns många kravställare finns det en risk att de olika begränsningarna bli svårnavigerade för enskilda konsumenter. Att bedöma om det finns en enskild märkning som är bättre än andra från ett miljö- eller hälsoperspektiv kräver omfattande och detaljerad kunskap om de kemikalier som används i branschen. Kravställarna fokuserar på olika områden och listar ofta ett stort antal ämnen. Vilken kravställare som har de "bäst" utformade kemikaliebegränsningarna beror å ena sidan på vilken del av livscykeln som märkningen fokuserar på, å andra sidan på vilka preferenser eller intressen som konsumenten har.

Trots att de olika produktgrupperna skiljer sig åt vad gäller begränsningar av olika ämnen, går det att hitta ett antal (mellan 14 och 586) ej lagstiftade ämnen i samtliga studerade produktgrupper. Här sticker särskilt produktgruppen textil och läder ut med omfattande listor över specifika ämnen. Miljömärkningar och andra kravställare kan därmed sägas ligga i framkant av utvecklingen vad gäller begränsningar av farliga ämnen i produkter. Genom dessa organisationers nära samarbeten med branschen har de goda förutsättningar för att fånga upp nya, ännu oreglerade, ämnen – samt att tydligare begränsa hela ämnesgrupper baserat på försiktighetsprincipen i frågor där lagstiftningen rör sig mer långsamt framåt.

² CLP: den lagstiftning som reglerar hur kemiska produkter ska klassificeras, märkas och förpackas. Klassificering av ett ämne innebär att med hjälp av fastställda kriterier definiera ett ämnes eller en blandnings farliga egenskaper med avseende på hälsofaror, miljöfaror och fysikaliska faror.

Summary

The Swedish government has assigned Swedish Chemicals Agency to, over a four-year period, map out the prevalence of hazardous substances that are not regulated within the EU. This study is a part of the overall assignment, with the objective to map out voluntary chemicals restrictions in a number of ecolabels and other initiatives that are operating on the Swedish consumer market.³

The study shall specifically indicate which chemicals that are restricted in these initiatives, while not currently being regulated in the EU legislation. Screening the substances that are already on the industry agenda but has not made way to the legislative agenda, will contribute to the fulfilment of the overall government assignment.

The study includes the categories 1) buildings, building material and furniture, 2) chemical products, 3) cosmetic products, 4) textiles and leather, 5) electronic equipment and 6) paper- and packaging material, office staples and toys. The study further considers initiatives in these categories that are a) operating on the Swedish market and b) includes chemical restrictions. Among the studied initiatives are both large actors, such as the Nordic Swan and Bra Miljöval, and product-specific initiatives such as TCO Certified and GOTS. In total, 18 initiatives and 69 criteria documents have been included in the study, which was carried out in September-December 2017 by the consultancy Trossa AB.

The results are that the chemical requirements are both formulated in line with, and beyond, current legislation.

Interviews that have been carried out with representatives from a number of initiatives indicate that one motif to formulate criteria that is merely in line with legislation can be consumer expectations. Worth mentioning is that the study considers several different legislative restrictions. These are clearly indicated in the indexes over identified restrictions, see appendix 1-6.

The initiatives have also defined many specific restrictions for substances and groups of substances, that are not currently regulated in EU legislation. In the textile category alone, 586 restrictions that go beyond current legislation have been identified. In total, 890 restrictions (n.b. restrictions, not unique substances) have been identified.

The initiatives use both references to hazard statements and classifications and listing specific substances in the criteria document. The possibilities of making cross-category comparisons is however limited by the fact that initiatives and criteria differ in approach depending on which part of the product's life cycle is considered and which chemicals are most relevant for each specific product category.

In categories where there are many initiatives operating, there is a risk that consumer fail to navigate and understand the different sets of criteria. For non-chemists, and for those not involved in the sector, it is a demanding task to differentiate between different criteria and assess their respective relevance and importance.

In conclusion, although the different product categories differ in approach and restrictions, they all indicate several substances that are currently not included in EU legislation. Through these initiatives' close collaborations with the industry, they are able to capture emerging

³ Here, the concept 'initiatives' include eco-labelling organisations, restriction lists from companies, sector specific initiatives regarding chemical restrictions etc. See a full list of initiatives included in this study under section 4.

issues more quickly. The initiatives also have shorter lead times in defining limitations for whole substance groups where a precautionary approach is considered necessary. Thus, it is possible to conclude that initiatives such as ecolabels can be considered front-runners in the development of chemical restrictions.

1 Introduktion

1.1 Bakgrund

Kemikalieinspektionen har fått i uppdrag av regeringen att under åren 2017–2020 kartlägga förekomsten, i produkter och varor, av farliga ämnen som ännu inte är begränsade inom EU.⁴

Detta uppdrag, som är ett deluppdrag inom ramen för regeringsuppdraget, ska kartlägga de begränsningar för kemikalieinnehåll i varor som svenska miljömärkningar, och andra kravställare⁵ som agerar på den svenska marknaden, har satt upp. Vidare ska kartläggningen identifiera de farliga ämnen som kravställarna begränsat, men som ännu inte är reglerade i europeisk lagstiftning. På detta sätt ska kartläggningen bidra med en pusselbit till det övergripande regeringsuppdraget.

Kartläggningen ska främst ta sikte på särskilt farliga ämnen, men kan även omfatta andra farliga ämnen i de fall det är relevant för att skydda människors hälsa och miljö.

Kartläggningen ska vidare särskilt fokusera på konsumenttillgängliga varor och produkter. Kemikalieinspektionen har, efter ett upphandlingsförfarande under sommaren 2017, tilldelat Trossa AB uppdraget att genomföra studien.

I Kemikalieinspektionens anbudsinbjudan till uppdraget angavs uppdragsbeskrivningen som att ”kartlägga kriterier för positiv miljömärkning med avseende på kemikalieinnehåll i varor (...) att definiera de för uppdraget mest relevanta miljömärkningarna på svenska marknaden, och för dessa miljömärkningar kartlägga varor samt de kemiska ämnen som godkänns respektive inte godkänns i de miljömärkta varorna.”

Miljömärkningar definierades vidare i anbudsinbjudan som ”oberoende organisation, företag eller stat, som tar fram miljökriterier för varor och tjänster i syfte att hjälpa konsumenter att göra inköp som är ett bättre val för hälsa och/eller miljö”. Syftet med studien angavs vara att ”hitta problematiska ämnen som kan förekomma i konsumentnära varor och produkter [med fokus på den] svenska marknaden”. Anbudsinbjudan angav även att studien, där så relevant, skulle beakta relevanta bakgrundsdokument samt beskriva de områden där kravställare valt att begränsa hela ämnesgrupper.

1.2 Syfte

Det är väl känt att miljömärkningar begränsar fler farliga, eller misstänkt farliga ämnen, än vad som regleras i lagstiftningen. Samtidigt har det inte tidigare kartlagts vilka dessa ämnen är.

Syftet med uppdraget är att kartlägga de begränsningar i användning av farliga kemikalier som miljömärkningar och andra kravställare definierat, och därigenom fånga upp problematiska ämnen som idag kan förekomma i konsumentnära varor och produkter, särskilt de som i dagsläget inte är reglerade i europeisk kemikalielagstiftning.

⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Kemikalieinspektionen.

⁵ För definition av begreppet kravställare, se nedan del 1.3.3.

2 Metod

Utifrån den ovan angivna övergripande uppdragsbeskrivningen definierades mer detaljerade gränsdragningar och precisa definitioner under projektmöten med Kemikalieinspektionen och deltagande konsulter från Trossa. Dessa mer detaljerade avgränsningar, liksom definitioner av begrepp, urvalsmodell och upplägg för genomförande samt begränsningar, beskrivs nedan.

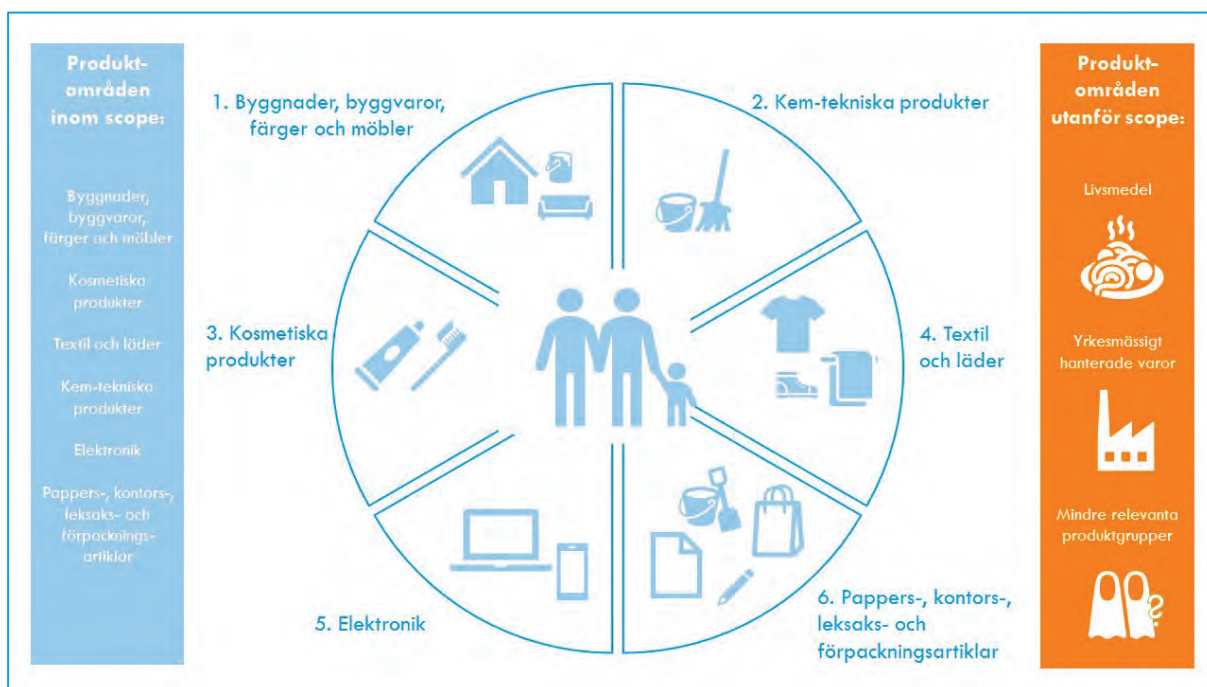
2.1 Avgränsningar

Uppdraget avgränsades, i samråd med Kemikalieinspektionen, till *konsumentnära produkter och varor som faller under Kemikalieinspektionens tillsynsområde*. Som utgångspunkt inkluderades alla material som en konsument kan komma i kontakt med i sin vardag.⁶ Utifrån detta exkluderades följande produktgrupper, med tillhörande motiveringar:

- *Livsmedel*, med anledning av att för produktgruppen relevanta kemikaliebegränsningar snarare omfattas av livsmedelslagstiftningen och Livsmedelsverkets tillsynsverksamhet och därmed faller utanför Kemikalieinspektionens fokusområden.
- *Företags- eller verksamhetspecifika produkter och varor*, med anledning av att uppdraget har sin utgångspunkt i ett konsumentperspektiv. Samtidigt som medborgare kan komma i kontakt med dessa produkter och varor är *konsumenterna* normalt sett inte exponerade för dem. De flesta identifierade kravställare är också inriktade på konsumentprodukter, snarare än företagsspecifika produkter.
- *Produktgrupper som under arbetets gång identifierades som mindre relevanta*, med anledning av att det 1) inte finns några kravställare som har kemikaliebegränsningar, att 2) märkningen inte främst syftar till att skydda konsumenter eller en kombination av dessa variabler.

Avgränsningarna illustreras i figur 1 nedan.

Figur 1. Avgränsningar; val av produktgrupper som ingår i kartläggningen.



⁶ I kartläggningen inkluderades också kriteriedokumentens begränsningar av processkemikalier.

De produktgrupper som ingår i kartläggningen är således:

1. Byggnader, byggvaror, färger och möbler.
2. Kem-tekniska produkter.
3. Kosmetiska produkter.⁷
4. Textil och läder.
5. Elektronik.
6. Papper-, kontors-, förpacknings- och leksaksartiklar.⁸

2.2 Urvalsmodell

För respektive av de ovan angivna produktgrupperna identifierades de kravställare som hade relevans för uppdraget efter följande kriterier:

- 1) Motsvarar definition av en kravställare (enligt definitioner, se nedan).
- 2) Är verksamma inom produktgrupperna och tillgängliga på den svenska marknaden (enligt ovan, se 1.1).
- 3) Har kriteriedokument innehållande kemikaliebegränsningar.

Sammantaget resulterade detta i en lista om 69 kriteriedokument⁹ (se bilaga 1–6) från 18 kravställare i de sex produktgrupperna. Identifierade kravställare och kriteriedokument anges för respektive produktområde under avsnitt 9 och kortfattade beskrivningar av ett urval av de granskade kravställarna anges under kapitel tre och fyra.

2.3 Definitioner

I detta uppdrag har följande definitioner använts för nyckelbegrepp:

Kravställare:

- *oberoende organisation*¹⁰ (t.ex. miljömärkningsorganisation eller icke-statlig organisation) som tar fram miljökriterier för varor och tjänster i syfte att hjälpa konsumenter att göra inköp som är ett bättre val för hälsa och/eller miljö
- *organisation/projekt inom ett företag eller branschförening*¹¹ som utvecklar och implementerar miljökriterier för det egna företaget som syftar till att hjälpa konsumenter att göra inköp som är ett bättre val för hälsa och/eller miljö.

⁷ Det kan här noteras att Läkemedelsverket utövar tillsyn över kosmetiska produkter men att Kemikalieinspektionen trots detta valt att inkludera produktgruppen i den mån kemikalier av relevans identifierats.

⁸ Kategori som samlar olika kriteriedokument som kan kategoriseras som ”övriga kontors/förbrukningsartiklar” och som inte ryms i någon av de andra kategorierna.

⁹ Bra Miljövals horisontella krav och produktspecifika krav (för 20 olika produkttyper) har konsoliderats till ett kriteriedokument inom produktområdet kem-tekniska produkter, se nedan under kapitel 4.2.

¹⁰ T.ex. Svanen, GOTS, EU-blomman, ZDHC – se närmare beskrivningar av organisationer i kapitel tre samt för respektive produktområde i kapitel fyra.

¹¹ T.ex. H&M's restriktionslista för kemikalier, Byggvarubedömningen. Se närmare beskrivningar av organisationer nedan i kapitel tre och fyra.

Produktgrupp:

- Ett antal nära sammankopplade kategorier av varor som kan sägas tillhöra samma område. Exempelvis har samtliga hus- och inredningsrelaterade kriteriedokument samlats inom produktområdet Möbler och byggvaror. Detta produktområde inkluderar även färg och lack (som vanligen ingår inom produktområdet kem-tekniska produkter), då denna typ av krav även finns i andra kriteriedokument (för möbler) inom samma produktgrupp.

Kriteriedokument:

- Av kravställare framtagna dokument innehållande miljökrav för en definierad produktgrupp. I denna kartläggning var, som ovan beskrivet, endast kriteriedokument innehållande kemikaliebegränsningar av intresse.

2.4 Upplägg för genomförande

Uppdraget har genomförts under perioden september till december 2017 och delredovisats vid flera tillfällen för Kemikalieinspektionen. Uppdraget har genomförts i fyra huvudsakliga steg.

Steg 1

En övergripande kartläggning genomfördes av miljömärkningar för att definiera vilka produktgrupper som har relevans för uppdraget.

Steg 2

Beslut fattades, i samråd med Kemikalieinspektionen, om gränsdragningar, definition av begrepp samt kartläggning av de för uppdraget aktuella kravställare med kemikaliekrav som är tillgängliga på den svenska marknaden (se närmare beskrivning under avsnitt 2.1–2.3 ovan).

Steg 3

Informationsinsamling genomfördes, genom A) skrivbordsstudier av kriterie- och (där så relevant) bakgrundsdokument och B) intervjuer med representanter från ett urval av kravställare.

A. Skrivbordsstudie av kriteriedokument

Kriteriedokument hämtades från kravställarnas hemsidor, i den senast utgivna versionen. I de fall ett bakgrundsdokument¹² angav ytterligare förslag på kemikaliebegränsningar än vad som ingick i kriteriedokumentet, granskades även dessa dokument.

En sökning genomfördes, för samtliga kartlagda ämnen och ämnesgrupper, för att utröna om dessa reglerades i någon för produktområdet relevant lagstiftning. Sökning efter lagstiftning av ämnen genomfördes via ECHA¹³ och Kemikalieinspektionens begränsningsdatabas.¹⁴

Resultatet fördes in i ämneslistor i Excel (se bifogade bilagor 1–6). Dessa strukturerades enligt följande:

- I rader: relevant ämnesgruppstillhörighet för det begränsade kemiska ämnet (se figur 2, rad 140).

¹² Begreppet ”bakgrundsdokument” definieras som publikt tillgängligt material från förstudier eller remissförfaranden inför att en kravställare uppdaterat ett kriteriedokument.

¹³ Den europeiska kemikaliemyndighetens (ECHA) sökmotor, september-december 2017.

¹⁴ Kemikalieinspektionens begränsningsdatabas, september-december 2017.

- I kolumner: respektive granskat kriteriedokument (se figur 2, kolumn E-J).

Utefter denna struktur fördes samtliga identifierade begränsade ämnen in på radnivå (se figur 2, rad 138–139, 143–147). En färgmarkering i respektive kriteriedokuments kolumn indikerar om ämnet är begränsat i respektive kriteriedokument (se t.ex. figur 2, cell G143). För varje begränsat ämne angavs (i enlighet med uppdragsbeskrivningen) även:

- CAS-nummer (där tillgängligt) (se figur 2, kolumn C).
- Huruvida ämnet är begränsat i någon (för produktgruppen relevant) lagstiftning. Detta anges genom en prickig fyllning av raden, och en referens till aktuell lagstiftning under kolumnen ”Begränsningar” (se figur 2, kolumn D). Det är på detta sätt möjligt att utläsa vilka ämnen som inte finns upptagna i någon regulatorisk aktivitet i kemikalielagstiftningen idag (färgmarkerade, ej prickiga celler under respektive kriteriedokuments kolumn).

Utöver specifika ämnen, anges på radnivå även om kriteriedokumentet begränsar en hel ämnesgrupp (se figur 2, rad 141–142). Begränsade ämnen och ämnesgrupper kan innefatta både processkemikalier och kemikalier som finns i slutprodukt.

Figur 2. Läsinstruktion ämneslistor

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Läsinstruktioner för detta dokument: - Begränsad av kravställare i kriteriedokument = färgad ruta. - Reglering i någon lagstiftning = prickig fyllning. Aktuell lagstiftning anges under kolumn D. - Generellt förbud för hela ämnesgruppen anges med en inledande rad att hela ämnesgruppen förbjuds och en "0" på respektive kravställare.							
2	Ämnesgrupp	Kriterie/Ämne	CAS nr	Reglering	BASTA - Bygg	BVB - Bygg	SundaHus - Bygg	Svanen - Hus
135		isononylphenol	11066-49-2	Kandidatlistan H302, H314, H318, H361, H400, H410				
136		Octylphenol	27193-28-8	-				
137		4-Octylphenol	1806-26-4	H312, H315, H318				
138		4-tert-Octylphenol	140-66-9	H315, H319				
139		4-tert-Octylphenol	140-66-9	Kandidatlistan H315, H318, H400, H410				
139	Polymerrelaterade ämnen							
140		Restmonomerer generellt						
141		Restmonomerer ska anges generellt						
142		Acrylonitrile	107-13-1	- H225, H301, H311, H315, H317, H318, H331, H335, H350				
143		Aziridine	151-56-4	- H225, H300, H310, H314, H330, H340,				
143		Bisfenol A	80-05-7	Bilaga XVII (66) Kandidatlistan				

Relevant lagstiftning för de aktuella ämnena finns såväl på en generell nivå (t.ex. REACH-lagstiftning som gäller kemikalier inom EU generellt) som specifikt för respektive produktgrupp (t.ex. RoHS-direktivet som omfattar begränsning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning).

Övergripande kan den lagstiftning som är relevant för studien delas in i följande kategorier:

- **Informationskrav:** REACH Kandidatförteckning
- **Begränsningar och förbud:** REACH - Bilaga XVII, POPs, Leksaksdirektivet, RoHS-direktivet, Kosmetikaförordningen, Detergentförordningen
- **Tillstånd och godkännanden:** REACH – Bilaga XIV, Biocid-substanser

Värt att notera är att medan den för uppdraget relevanta lagstiftningen kan skilja sig gällande om den är generell, specifik för en produktgrupp eller vilken typ av begränsningar den definierar, tas den upp som ”reglering” i ämneslistorna.

Detta är viktigt att ha med i beaktande under analys och fortsatt användning av ämneslistorna, då det innebär att även ämnen som omfattas av någon lagstiftning i dagsläget inte med nödvändighet är förbjudna eller begränsade vad gäller tillåtna haltnivåer, utan enbart är reglerade på något sätt.

I ämneslistorna anges under kolumn ”reglering” (se figur 2, kolumn D) vilken lagstiftning som reglerar kemikalien. Det är således här möjligt att utläsa vilka ämnen som är begränsade i vilken lagstiftning och således huruvida denna anger tillåtna halter, användningsområden eller andra typer av begränsningar (t.ex. krav på tillstånd eller godkännande).

B. Intervjuer och korrespondens med kravställare

Intervjuer och korrespondens har genomförts med representanter från flera kravställare (se lista över respondenter i bilaga 7). Syftet med intervjuerna har varit att fånga upp ytterligare information om för vilka ämnen och ämnesgrupper som kravställarna ser behov av kommande utveckling eller komplettering i sina respektive kriteriedokument. Syftet har också varit att fördjupa förståelsen av de olika kravställarnas angreppssätt vad gäller begränsningar av kemikalier, för att säkerställa att tolkningen av kriteriedokumentet har varit i enlighet med kravställarnas intentioner.

Samtliga kravställare i studien har olika angreppssätt och valt olika fokus för vilka ämnen de begränsar. Viktigt att understryka är att vi i denna kartläggning inte har gjort någon bedömning av kravställarnas, eller kriteriedokumentens relevans.

Studien är deskriptiv och beskriver vilka begränsningar av kemikalier som de studerade kriteriedokumentet anger. Studiens analys syftar uteslutande till att beskriva de trender som går att identifiera efter detta resultat, gällande exempelvis huruvida specifika ämnesgrupper sticker ut som mindre reglerade och där studerade kravställare ligger före lagstiftningen. De kravställare som har intervjuats personligen (se bilaga 7) har fått granska de beskrivande texter som tagits fram baserat på intervjuerna, samt sammanställningen av deras kriteriedokument i ämneslistorna.

Steg 4

Under projektsteg fyra sammanställdes resultatet av informationsinsamlingen (steg tre ovan). Sammanställningen och analysen av studiens resultat beskrevs i detalj i denna rapport med bilagor samt i en presentation för Kemikalieinspektionen.

2.5 Kartläggningens gränsdragningar

Liksom de flesta studier, omgärdas detta uppdrag av flertalet gränsdragningar, vilka här anges för att förtydliga de gränser för resultatet som bör noteras.

Gränsdragningar relaterade till projektets utformning

Uppdragets omfattning var initialt mycket bred (samtliga produkter som en konsument i Sverige skulle kunna komma i kontakt med). Gränsdragningar kring relevanta produktgrupper (som ovan beskrivet under avsnitt 1.3.1) var nödvändiga.

Även efter att dessa gränsdragningar gjorts var omfattningen mycket bred. En viktig faktor relaterat till detta är den tids- och resursbegränsning som omgärdade kartläggningen. Här vill genomförande konsulter understryka att mindre etablerade märkningar inom respektive produktområde *kan* finnas utan att ha fångats upp. Det är dock vår uppfattning att de vanligast

förekommande kravställarna och kriteriedokumenterna inom de definierade produktgrupperna har identifierats inom ramen för uppdraget.

Gränsdragningar relaterade till tillgänglig dokumentation

I sammanställandet av kravställarnas begränsningar i ämneslistor har det inte för samtliga ämnen varit möjligt att indikera ett CAS-nummer. Detta beror på att sådana inte alltid finns tydligt angivna i kriteriedokumenterna eller i de databaser som använts för sökningen. Det ska också understrykas att produktspecifik lagstiftning är ett omfattande område och att det är möjligt att det för någon specifik produkt finns specifik lagstiftning som inte har identifierats. Det är dock vår uppfattning att den mest relevanta lagstiftningen för de studerade produktgrupperna är inkluderad i uppdraget.

3 Miljömärkningar och kemikaliekrav

Miljömärkning är ett informationsbaserat policyinstrument¹⁵ vars syfte är att genom informationsinsatser styra varu- och tjänstekonsumtionen mot mer miljö- och hälsoanpassade alternativ. Genom att signalera att produkter med miljömärkningar har en relativt mindre miljöbelastning, är avsikten att påverka såväl efterfrågan som utbud mot mer hållbara produkter och tjänster.

Positiv¹⁶ miljömärkning har gradvis utvecklats över flera decennier och idag finns ett stort antal svenska, nordiska och internationella märkningssystem för konsumentprodukter. En översikt över kravställare och produktkategorier i de nordiska länderna har bland annat gjorts på uppdrag av riksdagens civilutskott.¹⁷

Miljömärkning kan delas in i olika typer beroende på vilken typ av organisation som står bakom. Det har utvecklats miljöledningsstandarder för märkning, indelade i tre olika typer:¹⁸ miljömärkning typ I (där en tredje part formulerar krav samt kontrollerar producentens efterlevnad av kraven), miljöuttalanden typ II och miljövarudeklarationer typ III.

Annan typ av miljömärkning kan också vara av intresse. Inom exempelvis klädindustrin har företag i stället för att märka sina produkter med en vedertagen miljömärkning utvecklat egna metoder med tillhörande egna märkningar (används vanligen för egna varumärkesartiklar), för att signalera vilka alternativ som är mer miljöanpassade till konsumenterna.

Denna kartläggning omfattar främst miljömärkningar av typ I, men även system som snarare kan kategoriseras som typ II och företags specifika restriktionslistor finns med (se referensförteckningen).

3.1 Utvecklingen av kemikaliekrav

Kemikalieaspekterna fanns med i ett tidigt skede i utvecklingen av miljömärkningsinstrumentet. En banbrytande fråga var införandet av kriterier för pappersvaror. På 1980-talet var klorblekning av pappersmassa en dominerande metod inom denna industri, som orsakade stora utsläpp av klororganiska föreningar till vatten. Flera miljöorganisationer ställde upp krav på alternativa blekmetoder, bland annat Naturskyddsföreningen som 1988 införde kriterier där klorblekning helt var förbjudna. Dessa fick ett stort genomslag bland konsumenterna vilket ledde till en bred övergång till andra blekmetoder inom industrin. Miljömärkningarna Svanen och Bra Miljöval introducerades och följdes snart av fler märkningar och kravställare. Andra exempel på tidigt utnyttjande av kemikaliekrav var restriktioner för fosfat i tvättmedel och andra kem-tekniska produkter.

¹⁵ Policyinstrument för miljöfrågor kan t.ex. delas in i regulatoriska instrument (t.ex. utsläpps begränsningar, miljötillstånd för verksamheter och lagstadgade förbud av ämnen), ekonomiska instrument (t.ex. miljöskatter och utsläppshandel) och informationsbaserade instrument (t.ex. miljömärkningar och informationskampanjer).

¹⁶ Positiv miljömärkning kan definieras som en ”märkning av ur miljösynvinkel mindre skadliga produkter” (jfr. Grankvist 2002), vilken således informerar om ur miljösynpunkt komparativt bättre produktalternativ, eller ett ”positivt” val.

¹⁷ Riksdagstryckeriet, 2016.

¹⁸ För typ I gäller ISO standard 14024, för typ II gäller ISO standard 14021 och för typ III gäller ISO standard 14025.

Efterhand kom allt flera kemikaliegrupper att ingå i kriteriedokumentet. I Bra Miljövals papperskriterier från 1998 regleras exempelvis tensider, komplexbindare, konserveringsmedel, slambekämpningsmedel, färgämnen och optiska vitmedel.

Miljömärkningen fokus präglas över tid också av aktuella miljöfrågor. På så sätt fick exempelvis det växande problemet med ozonnedbrytning i stratosfären på 1990-talet olika kravställare att införa förbud mot ozonnedbrytande ämnen. Förbud mot polyvinylklorid (PVC) integrerades i kriterierna som följd av omfattande kritik mot materialet under samma tid.

Miljömärkningen kan också betraktas som ett ”early warning”-system till politiker och myndigheter om vilka kemikalier som bör omfattas av lagregleringar.

3.2 Kemikaliebegränsningar i miljömärkningar

I och med införandet av EU:s ramlagstiftning REACH¹⁹ år 2007, fick begreppet SVHC-ämnen²⁰ (och REACH-förordningens kandidatförteckning,²¹ vilken utgår från SVHC-kriterier) spridning och begreppet har kommit att användas allt mera av kravställare. Ett exempel på detta är EU-blomman som (i den förordning²² som reglerar denna av EU skapade miljömärkning) reglerar att SVHC-ämnen inte får förekomma i de produkter som miljömärks.

Även om CLP-klassificeringar och referenser till kandidatförteckningen kan utgöra en grund i miljömärkningskriterier, kompletteras dessa oftast av ytterligare begränsningar av specifika ämnen där man ser att det finns brister eller luckor som behöver ”täppas till.”²³ En sådan fråga är den om hormonstörande ämnen, egenskaper som inte är definierade inom CLP-förordningen (och som därför inte täcker in sådana ämnen). Även om SVHC-kriterierna omfattar en möjlighet att definiera in hormonstörande ämnen (artikel 57f i REACH) så få av dessa ämnen hittills förts upp på kandidatförteckningen.

Kravställare använder här även referenser utanför lagstiftningen. Exempelvis används ibland den så kallade SIN-listan som referens i kriteriedokument.²⁴ Ett exempel på detta är Bra Miljöval, som i sina kriteriedokument refererar till SIN-listan för att ange vilka hormonstörande ämnen som inte tillåts.

¹⁹ REACH: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier.

²⁰ SVHC: Substances of Very High Concern; ämnen som är cancerframkallande, skadar arvsmassan, stör fortplantningsförmågan, är långlivade, bioackumulerande och toxiska (PBT) eller mycket långlivade och bioackumulerande (vPvB) eller har andra särskilt farliga egenskaper, t.ex. hormonstörande.

²¹ Kandidatförteckningen: en lista över knappt 200 särskilt farliga ämnen, del av REACH-lagstiftningen.

²² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02010R0066-20171114>

²³ Intervjuer med Svanen och Bra Miljöval.

²⁴ SIN-listan: Substitute It Now-listan, lanserad av Internationalt Chemical Secretariat år 2008 <http://chemsec.org/business-tool/sin-list/>.

4 Granskade kravställare

I detta avsnitt beskrivs närmare hur några av de vanligast förekommande kravställarna (Bra Miljöval, Svanen, EU-blomman) på den svenska marknaden (inom områden som är relevanta för uppdraget) arbetar med kemikalierelaterade krav.²⁵ I avsnittet beskrivs även kravställare med, för uppdraget, intressanta kriterier (KRAV och TCO Development). Uppgifter baseras på intervjuer och mailkorrespondens med representanter för de olika organisationerna (se bilaga 7).

4.1 Bra Miljöval

Miljömärkningen Bra Miljöval startades av Naturskyddsföreningen för drygt 25 år sedan. Det är en tredjepartsmärkning (typ I) som finns på över 700 varor och tjänster inom nio produktområden.²⁶

Bra Miljövals modell för kemikalierestriktioner

Bra Miljöval arbetar i huvudsak med horisontella²⁷ kemikaliekraV. Ett stort antal produkter i många olika kategorier är märkningsbara genom Bra Miljövals kriteriedokument för kemiska produkter. I detta kriteriedokument är ett stort antal krav ”horisontella”, det vill säga gemensamma för olika produktgrupper, men det finns också ett antal produktspecifika krav.

På textilområdet är de kemikaliekraV som ställs vid odling av grödorna samt fiberframställningen i stor utsträckning specifika beroende på gröda/fiber. I efterföljande steg (såsom tvätt, färgning och beredning) är kraVen både horisontella och kopplade till olika processer.

För textilier baseras Bra Miljövals kriterier framförallt på inneboende egenskaper. Den främsta fördelen man ser med detta angreppssätt är att kriterierna inte blir ”statiska”, utan per automatik uppdateras då kemiska ämnen får nya klassificeringar. En nackdel man identifierat är att det inte alla gånger tydligt framgår av kriterierna huruvida specifika ämnen tillåts eller ej (för en konsument som sannolikt inte är insatt i vilka klassificeringar olika ämnen har). För ämnen eller ämnesgrupper som är frekvent använda har man därför valt att i vissa fall explicit ange dem som förbjudna i kriteriedokumentet, för att ge en större tydlighet till konsumenterna.

Begränsningar av ämnesgrupper och material

För gruppen hormonstörande ämnen refererar Bra Miljöval till SIN-listan (se beskrivning under 2.2 ovan). Bra Miljöval framhåller värdet av att begränsa hela ämnesgrupper i de fall då det finns skäl att anta att hela gruppen riskerar att orsaka likartade negativa effekter. Ett beslut om ett sådant ”ämnesgruppsförbud” inom Bra Miljöval kan fattas då det finns mycket data för olika ämnen inom en ämnesgrupp som visar på samma typ av problematik, eller att man tydligt kan knyta en funktionell grupp till en viss effekt.

När det gäller krav på materialnivå med syfte att komma bort från vissa oönskade kemikalier är Bra Miljövals utgångspunkt att hellre reglera de problematiska ämnena direkt där detta är

²⁵ Dessa kravställare står också för en majoritet av de kriteriedokument som granskats.

²⁶ <https://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/det-har-ar-bra-miljoval>

²⁷ Horisontella krav = gemensamma för olika produktgrupper.

möjligt. Till exempel väljer man hellre att ange de egenskaper som mjukgörare inte får besitta för att godkännas av märkningen, snarare än att förbjuda ett visst material.²⁸

Framtida utveckling av Bra Miljövals krav

Bra Miljöval framhåller att genom att märkningen i huvudsak är baserad på klassificering av inneboende egenskaper, är märkningen dynamisk till sin utformning.²⁹

Samtidigt ser man en utmaning i att hantera kemikalier med egenskaper där det saknas etablerade farlighetskriterier. Det kan exempelvis gälla problematiken kopplad till mikroplaster, ämnen med hormonstörande egenskaper eller kemikalier som inte i traditionell mening är toxiska men där man upptäckt problematiska effekter som kan kopplas till ämnet. Här utvärderar Bra Miljöval med regelbundenhet kriteriernas relevans och reviderar dessa på områden där man finner att nya rön bör tas i beaktande.³⁰

4.2 Svanen

Miljömärkningen Svanen etablerades av det Nordiska Ministerrådet år 1989. Svanen finns i alla nordiska länder och drivs i Sverige av det statligt ägda bolaget Miljömärkning Sverige AB (samma bolag ansvarar också för EU-blomman i Sverige).³¹ Över 10 000 varor och tjänster på de nordiska marknaderna är märkta med Svanen³² och i Sverige är miljömärkningen en av de mest välkända.³³

Svanens modell för kemikalierestriktioner

För att definiera 1) vilka produktgrupper man ska miljömärka, 2) vilka kemikaliekrav som ska ställas samt 3) vilka kemikalier som ska inkluderas i respektive märknings krav använder Svanen en modell baserad på analys av *relevans, potential, styrbarhet* (RPS).

För att definiera relevans utgår Svanen från en dialog med företag och branschen för att ta redan på om ämnet *används i den aktuella produkttypen och kan medföra belastning (skaderisker) på hälsa och miljö*. För att definiera potential undersöks om ämnet går att *ersätta* (också här baserat på dialog branschen). För att definiera styrbarhet analyserar Svanen huruvida det finns en god möjlighet att *påverka* användandet av kemikalien. Analysen resulterar i att respektive produkts miljöaspekter tilldelas ett så kallat RPS-värde, som kan indelas i kategorierna hög, medel och låg RPS. Kemikaliefrågan tilldelas vanligtvis ett högt RPS-värde i denna analys.

Svanen arbetar med olika typer av kemikalierestriktioner. Det innebär att man antingen begränsar kemikalier genom förbud eller maximalt tillåtna halter. Begränsningarna utgår dels

²⁸ Specifikt PVC har Bra Miljöval dock bedömt vara ett material som ur ett helhetsperspektiv avseende miljöeffekter bör väljas bort. PVC är därför inte tillåtet i t.ex. förpackningar för kemiska produkter eller i textila produkter märkta med Bra Miljöval.

²⁹ Dynamisk så till vida att den genom att referera till klassificeringar fångar upp ny kunskap om kemikalier som tillkommer med tiden, i takt med att nya ämnen får en harmoniserad klassificering.

³⁰ Intervju Bra Miljöval 2017-10-27.

³¹ <http://www.svanen.se/Om-oss/Om-foretaget/>

³² <http://www.svanen.se/Om-oss/>

³³ Varumärket Svanen var år 2013 känt av 96% av befolkningen. YouGov, 2013.

från klassificering, inneboende egenskaper, beräkning av produktens totala påverkan och negativlistor. Svanens begränsningar baseras på omfattande research och branschdialog.³⁴

Svanens styrdokument och arbetssätt gällande kemikaliefrågor

Svanens kemikaliearbete sammanställs i och utgår från organisationens egen *kemikalievägledning*, ett internt arbetsmaterial som Svanens handläggare använder som en guide och kunskapsbas i sitt arbete. Kemikalievägledningen innehåller information om kemikaliers *klassificering* (och hur man kan formulera krav baserat på klassificering), *inneboende egenskaper* (och hur man kan formulera krav på egenskaper som t.ex. nedbrytbarhet), *förbudslista* (förteckning/negativlista över ämnen som inte får ingå i Svanenmärkta produkter) och information om typiska *problematiska grupper*. Kemikalievägledningen är indelad i modulerna kem-tekniska produkter, icke kem-tekniska produkter, lagstiftningskrav, egenskaper och ämnen/ämnesgrupper.³⁵

Då innehåll i kemikalievägledningen ska utvecklas kopplas Svanens nordiska kemikaliegrupp in. I denna grupp deltar ett antal produktspecialister från de olika nordiska kontoren. Dessa har till uppdrag att samla in information från samtliga nordiska kontor (till exempel baserad på dialog med olika företag inom ramen för utveckling av nya produktkrav. Den nordiska kemikaliegruppen diskuterar och definierar hur Svanens riktlinjer för tillåtna halter av olika ämnen ska hanteras.

Svanen beskriver att man i utvecklingen av nya kemikaliekrav också måste beakta risken för så kallad "burden-shift". Detta betecknar fenomenet att leverantörer kringgår regler som upplevs som orimliga och till exempel ersätter en mycket hårt reglerad kemikalie med en annan, snarlik och lika farlig, kemikalie som inte är begränsad enligt lagstiftning eller Svanens kriterier. Svanen understryker att detta illustrerar vikten av att bedriva en informerad kriterieutveckling, baserad på kännedom om den aktuella industrins förutsättningar.

Begränsningar av ämnesgrupper och material

Svanen arbetar både med begränsningar baserat på klassificering eller av *hela grupper* kemikalier (t.ex. mjukgörare) och av *specifika ämnen* som har vissa funktioner (t.ex. vissa utvalda mjukgörare). Vilken approach som väljs beror på förutsättningarna i den produktkategori det rör sig om. Listan över förbjudna ämnen i respektive kriteriedokument kan ungefärligen uppskattas till 50 % horisontell (hälften av de förbjudna ämnena är förbjudna i alla dokument) och 50 % produktspecifik (definierad i varje enskilt kriteriedokument).

Ett exempel på begränsningar på ämnesgruppsnivå är Svanens generella förbud mot halogenerade organiska föreningar.³⁶ Svanen arbetar generellt inte med förbud av olika material då syftet egentligen är att begränsa de kemikalier som kan vara vanligt

³⁴ Intervju Svanen, 2017-10-20.

³⁵ Uppdelningen mellan kem-tekniska och icke kem-tekniska produkter bygger på att kategorierna skiljer sig avseende påverkan, leverantörskedjor och informationsflöden. Kem-tekniska produkter tar avstamp i ingående ämnen, medan exempelvis en möbel tar större hänsyn till de kemikalier som vi exponeras för i användarfasen.

³⁶ Med vissa undantag.

förekommande i dessa material. Ett av få undantag är ett generellt förbud mot mjuk PVC i förpackningar.

Framtida utveckling av Svanens krav

Svanen beskriver att försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen är två ledande ingångsvärden i arbetet med att välja ut nya ämnen som ska begränsas i kriteriedokumentet. Principerna har applicerats när Svanen infört reglering av exempelvis nanosilver och nanoteknologi generellt, mikroplaster, samt hormonstörande ämnen. Dessa är exempel på områden där lagstiftningen ännu inte är helt utvecklad och som Svanen aktivt bevakar.

4.3 EU-blomman

EU-blomman introducerades efter beslut av EU-kommissionen 1992. Miljömärkningen baseras på en EU-förordning som anger grundprinciper och baskrav för produkter som kan tilldelas miljömärket.³⁷ Kraven för märkningen tas fram av ansvariga organ i EU:s medlemsländer på uppdrag av Kommissionen. EU-blomman är ett Typ 1-miljömärke där kraven uppdateras regelbundet med syfte att höja kravnivån.

Kemikaliekraven styrs till stor del av artikelpunkt 6.6 i förordningen som anger att märkta produkter ska vara fria från CMR-ämnen enligt CLP-förordningen. Varorna får heller inte innehålla ämnen som definieras som ”ämnen som inger mycket stora betänkligheter” (SVHC-ämnen) enligt de definitioner som finns i REACH, artikel 57.

EU-blomman har även ett fokus på kandidatförteckningens SVHC-ämnen (värt att notera är dock att märkningens krav gällande SVHC-frihet inte är begränsat till de i kandidatförteckningen definierade ämnena). Artikel 6.7 ger möjlighet att bevilja undantag från SVHC och CMR-förbudet, om det är tekniskt omöjligt att ersätta ämnet eller om användning av ämnet ger betydligt högre total miljöprestanda jämfört med varor utan ämnet. Dock får inte undantag medges om ämnet är listat på kandidatförteckningen och förekommer i halter över 0,1 % i en produkt.

Utöver det generella kravet i artikel sex förekommer produktspecifika krav inom olika produktgrupper. Sådana krav formuleras och föreslås vid utarbetandet av nya eller uppdaterade kriteriedokument som kommissionen ansvarar för. Arbetet med att ta fram kriterieförslag drivs av Kommissionens Joint Research Center (JRC) i Sevilla, delvis med stöd av externa konsulter. Specifika kemikaliekrav kan exempelvis gälla haltgränser för olika föreningar.

Framtida utveckling av EU-blommans krav

Förordningen anger att möjligheterna att ersätta farliga ämnen med säkrare ämnen ska analyseras (antigen genom direkt kemikaliesubstitution eller genom att använda alternativa material eller utformningar) i synnerhet när det gäller SVHC-ämnen.

Enligt respondenten från EU-blomman förekommer det att man stegvis begär in information från företag för att identifiera ”nya” ämnen som kan bli föremål för begränsningar. Genom att företag deklarerar innehåll i produkterna kan EU-blomman analysera om det finns produkter som klarar att leverera produkter fria från de kemikalier man önskar begränsa. Denna analys kan i förlängningen leda till att man föreslår att ett visst nytt kemikaliekrav ska införas. Andra sätt att fånga upp ”nya” ämnen är att använda data från miljöanalyser, eller att

³⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 66/2010.

medlemsländerna eller ideella organisationer presenterar nya data, exempelvis utifrån marknadsundersökningar eller tillsynsprojekt från olika produktsektorer.

Det framstår som ovanligt att krav kring helt nya, oreglerade ämnen eller ämnesgrupper föreslås, medan begränsningar ofta formuleras för hela kemikaliegrupper såsom klorerade eller bromerade organiska ämnen. Att ställa sådana krav inom EU-blomman ställer dock höga krav på vetenskapligt underlag som motiverar att samtliga ämnen som gruppen kan ha farliga egenskaper.

4.4 KRAV

KRAV³⁸ är ett stort certifieringssystem för ekologisk livsmedelsproduktion vars regler förbjuder användning av kemiska bekämpningsmedel vid odling och förädling, och begränsar användning av exempelvis rengörings- och desinfektionsmedel. Eftersom uppdraget inte omfattar kemikaliekraV på livsmedel, begränsas detta avsnitt till KRAV:s begränsningar av kemikalier i förpackningar som används till KRAV-certifierade varor.

KRAV:s begränsningar gäller i synnerhet ämnen som kan misstänkas migrera över till livsmedlet, exempelvis bisfenol A (BPA) och olika additiv i polyvinylklorid (PVC). BPA förekommer i framför allt i tätskikt och locktätningar där tekniska krav på täthet och hållfasthet är stora. Klorerade plaster (PVC men även PVDC) förekommer i sträck och krympfilm, locktätning och vissa tätskikt. Från 1 januari 2018 förbjuder KRAV såväl BPA som klorbaserade plaster i primärförpackningar.

Därutöver måste licensierade företag inventera och redovisa vilka ämnen på SIN-listan som förekommer vid tillverkningen av förpackningen. En handlingsplan för att avveckla dessa ämnen ska också redovisas. Som stöd till licenstagare har KRAV tagit fram en lista på 64 ämnen på SIN-listan som kan förekomma i livsmedelsförpackningar.

Listan har tagits fram genom att KRAV från SIN-listan (som omfattar drygt 900 ämnen) identifierat de ämnen som anses förekomma i material som kommer i kontakt med livsmedel. Informationskällor till detta arbete är två EU-förordningar om sådana material^{39,40} samt den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhetens (EFSA) databas över riskbedömda ämnen.

Utöver detta förbjuder KRAV:s förpackningsregler användning av desinfektionsmedel (med undantag för väteperoxid) och konserveringsmedel samt ”teknologiskt framställda nanomaterial”.

³⁸ KRAV utfärdar främst regler för ekologisk livsmedelsproduktion, där kemiska bekämpningsmedel är förbjudna. Utöver detta är antalet KRAV-godkända livsmedelstillsetser är ytterst få vilket innebär omfattande kemikalierelaterade begränsningar. Då denna kartläggning inte behandlar livsmedel diskuteras dessa kriteriedokument inte här.

³⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1935/2004 av den 27 oktober 2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel och om upphävande av direktiven 80/590/EEG och 89/109/EEG. Ändrad genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 596/2009 av den 18 juni 2009.

⁴⁰ Kommissionens förordning (EU) nr 10/2011 av den 14 januari 2011 om material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Ändrad genom Kommissionens förordning (EU) 2017/752 av den 28 april 2017

4.5 TCO Certified

TCO Development, som ägs av den fackliga centralorganisationen TCO, har arbetat med miljömärkning för IT-branschen sedan 1992. Bakgrunden till märkningen var de arbetsmiljö- och miljöproblem som identifierades i samband med att datorer introducerades i stor skala på TCO-medlemmars arbetsplatser under 1980-talet. Märkningens namn och gränsdragningar har utvecklats över tid. Från att initialt ha fokuserat på säkerhets- och energieffektivitetsaspekter under användningsfasen, har märkningen sedan 1995 inkluderat även krav på kemikalieinnehåll. År 2009 fick märkningen namnet TCO Certified och sedan 2015 inkluderar denna en positivlista över tillåtna icke-halogenerade flamskyddsmedel⁴¹. Idag är TCO Certified tillgänglig för bildskärmar, bärbara datorer, tablets, smartphones, stationära datorer, allt-i-ett-datorer, projektorer och headsets.

TCO Certified⁴² innehåller krav (för en rad olika hållbarhetsfrågor utöver kemikalier, som energianvändning, konfliktmineraler, socialt ansvarstagande i produktion m.m.) i de olika delarna av en produkts livscykel. Kemikaliekrav finns för närvarande under:

- *användningsfasen*, under rubriken ”Hälsa säkerhet och emissioner” (med krav på begränsningar av halogenerade flamskyddsmedel som går utöver RoHS-direktivets nivåer samt krav på minimal kontakt med allergena ämnen för smartphones).
- *sluthanteringsfasen*, under rubriken ”Farliga ämnen i produkten och förpackningen” (med krav avseende kadmium, kvicksilver, bly, hexavalent krom, halogenerade flamskyddsmedel, brom och klor i plastdelar, kvicksilverfria datorer och tablets, ftalater samt icke-halogenerade flamskyddsmedel där man använder sig av en positivlista genom metodiken GreenScreen™ for Safer Chemicals).

TCO Certified's positivlista

Något som särskiljer TCO Certified är att man, i tillägg till miljömärkningars vanliga tillvägagångssätt för att hantera kemikalier (att lista begränsade ämnen, negativlista), sedan 2015 arbetar även med en positivlista⁴³ för tillåtna kemikalier i TCO Certified-märkta produkter. Denna omfattar än så länge icke-halogenerade flamskyddsmedel.

Positivlistan har utvecklats baserat på den branschkunskap TCO Development ackumulerat över tid genom att kartlägga vilka kemikalier som används i industrin och analysera hur miljö- och hälsofarliga dessa är. Från detta arbete kunde man identifiera att det inom funktionsgruppen icke-halogenerade flamskyddsmedel fanns tydliga möjligheter för substitution av farliga kemikalier⁴⁴. Dessa ämnen dök upp i många olika komponenter inom branschen, samtidigt som det fanns funktionsmässiga möjligheter att ersätta dem med mindre farliga kemikalier.

För att sammanställa positivlistan samarbetar TCO Development sedan 2015 med organisationen Clean Production Action⁴⁵, som tillhandahåller verktyget GreenScreen™⁴⁶, för bedömning av kemikalier. Genom Green Screen-processen analyseras kemikalier och tilldelas

⁴¹ <http://tcocertified.com/the-story-of-tco-certified/>

⁴² Intervju TCO Development 2017-10-27.

⁴³ http://tcocertified.com/files/tcasl/TCO_Certified_Accepted_Substance_List.pdf

⁴⁴ att ersätta kemikalier med andra som hade lägre påverkan på människa och miljö

⁴⁵ <https://www.cleanproduction.org/>

⁴⁶ <https://www.greenscreenchemicals.org/learn/full-greenscreen-method>

ett så kallat ”benchmark”, en poäng mellan 1 och 4 (där benchmark 4 tilldelas kemikalier med *minst* miljöbelastning). Endast kemikalier med benchmark 2 och uppåt tas upp på TCO Developments positivlista, TCO Certified Accepted Substance List. Idag finns 15 icke-halogenerade flamskyddsmedel på listan⁴⁷, varav fyra har benchmark 3 och övriga benchmark 2.

Reflektioner kring positivlistning

TCO Development framhåller att flera stora företag i IT-branschen historiskt själva agerat ”first movers” och förekommit lagstiftningen vad gäller utfasning av farliga kemikalier, som en anledning till att positivlistning varit framgångsfullt i IT-branschen. Det har varit värdefullt för företagen att undvika att produktionen är upplåst i användning av kemikalier som lagstiftningen förutses fasa ut över tid. Det har således setts som en komparativ fördel att arbeta mer proaktivt med substitution av kemikalier. TCO Development konstaterar också att ingående kemikalier i processer och produkter ofta är desamma över varumärkesgränser, vilket även det möjliggjort att generera en positivlista.⁴⁸

Vidare observerar TCO Development är att det i IT-branschen många gånger visat sig svårt att begränsa farliga kemikalier genom negativlistning. Detta har ofta resulterat i att producenter ersatt en begränsad kemikalie med en ej ännu begränsad, men likartad och lika farlig, kemikalie. Reflektionen är därför att negativlistning inte med säkerhet förmår driva fram de innovativa utvecklingsprocesser som krävs för att substituera funktionsmässigt (i produkt eller process) nödvändiga kemikalier.

TCO Certifieds negativlista

TCO Certified använder sig också av negativlistor (d.v.s. restriktioner eller förbud för användandet av specifika ämnen för de produkter där leverantörer önskar använda sig av märkningen. Ett exempel är mjukgörare (bl.a. ftalater), där de fyra ftalater som man genom RoHS-lagstiftningen fasas ut till år 2019 har varit förbjudna inom TCO Certified sedan 2015. TCO Certifieds negativlistor innehåller inte begränsningar av kemikaliegrupper utan alltid specifika kemikalier. Kriteriedokumentet inom TCO Certified utgår företrädesvis från horisontella krav (d.v.s. samma krav över olika produktgrupper) (med undantag för vissa variationer beroende på produktens/komponentens vikt – vilket korrelerar med det totala kemikalieinnehållet).

TCO Certifieds branschsamverkan

TCO Development arbetar över flera organisationsgränser tillika över flera led i leverantörskedjan; för att säkerställa kontroll över varje enskild produkt måste såväl varumärkesägaren som leverantören av produkter eller komponenter samt producent av råvara (exempelvis plast) medverka. Information om nya ämnen som kan komma att begränsas eller tas upp på Accepted substance list annonseras på TCO Certifieds hemsida.

TCO Development konsulterar även branschen för remiss av förslag till uppdateringar av kraven. Efter att remissvar mottagits arbetar TCO Development ett drygt år med att utveckla och förfina de slutgiltiga nya kriterierna. Under perioden detta uppdrag genomfördes, reviderades specifikt också kraven för mjukgörare i kablar samt processkemikalier.

Vidare för TCO Development branschdialog gällande utveckling av framtidens krav. Här kan nämnas att TCO Development (vid tidpunkten denna rapport skrevs) arbetar även med att

⁴⁷ Se bilaga 5.

⁴⁸ Intervju med Stephen Fuller, TCO Development, 2017-10-27.

kartlägga och samla kunskap om de processkemikalier (med fokus på rengöringsmedel och avfettningsmedel) som används under tillverkningen av IT-produkter. Man samlar här in information om exempelvis hur många arbetare som är inblandade i respektive processteg, hur ventilationsanläggningar i anslutning till processtegen fungerar, vilken skyddsutrustning som vanligen används och så vidare. Syftet med denna kartläggning är att analysera var de största riskerna finns, för att framgent kunna utveckla och prioritera bland nya kriterier för processkemikalier. Då flera processkemikalier vanligtvis används i en blandning, är substitution mer komplicerat i denna typ av kemikalieanvändning.

TCO Development har även identifierat behov av uppdateringar i kraven för ftalater, halogener (som grupp), och mjukgörare (bromerade och klorerade) samt Bilaga XIV-kemikalier (t.ex. DEHP, BBP, DDP, DiBP).⁴⁹

4.6 Övriga granskade kravställare

Utöver ovan beskrivna kravställare har kriteriedokument granskats från följande kravställare:

- Astma- och Allergiförbundet
- BASTA
- Bluesign
- Byggvarubedömningen
- Fairtrade
- Forest Stewardship Council (FSC)
- Folksam
- Global Organic Textile Standard (GOTS)
- H&M
- Möbelfakta
- OEKO-TEX
- SundaHus
- The Zero Discharge of Hazardous Chemicals (ZDHC) programme

⁴⁹ Intervju TCO Development 2017-10-27.

5 Resultat

5.1 Byggnader, byggmaterial, färg och lack, inredning och möbler

Produktområdet *byggnader, byggmaterial, färg och lack, inredning och möbler* inrymmer som antyds ett stort antal olika material och produkter. Många av dessa kan, under användningsfasen, avge emissioner från de kemikalier som använts vid tillverkningen. Byggnaders huvudsakliga funktion, att hålla ute kyla och regn, utgör i sammanhanget ett problem; byggnadernas tillstängning resulterar nämligen även i att emissionerna blir mer långlivade i inomhusmiljön. Människor får därmed en exponering mot emissionerna som är svår att undvika när de vistas inomhus.

I takt med att material utvecklas för en bättre funktionell prestanda, ökar också deras innehåll av kemikalier med specifika funktioner. Samtidigt är många av ämnena inte reglerade, då lagstiftning för byggnationer till stor utsträckning är fokuserad på funktion och prestanda och inte innehåller särskilt omfattande miljökrav. Som ett komplement till det regulatoriska nuläget är idag ett flertal kravställare, som på olika sätt begränsar kemikalieanvändningen, verksamma inom produktområdet.

Kravställare inom produktområdet

BASTA⁵⁰ är ett icke-vinstdrivande bolag som ägs av IVL Svenska Miljöinstitutet och Sveriges Byggindustrier. BASTA är ett egendeklarationssystem där leverantörer och tillverkare av bygg- och anläggningsprodukter registrerar de produkter som klarar kraven gällande innehåll av ämnen med farliga egenskaper i BASTA- eller BETA-kriterierna. Informationen i systemet tredjepartsgranskas och kvalitetssäkras genom regelbundna revisioner av anslutna leverantörer och tillverkare.

Byggvarubedömningen är en icke vinstdrivande ekonomisk förening som bedömer och därefter tillhandahåller information om hållbarhetsbedömda varor samt främjar produktutvecklingen mot en giftfri och god bebyggd miljö.

Sunda Hus i Linköping AB är ett konsultbolag som grundades 1990 med en målsättning på en förbättrad inomhusmiljö. De utför bedömningar av byggprodukter enligt en modell som liknar Byggvarubedömningen och är idag den tredje av de ledande aktörerna på området medvetna materialval inom byggbranschen och ett av de system som ofta används vid upphandlingar.

Andra viktiga miljömärkningar av byggmaterial är Svanen och EU-blomman. Två mindre aktörer för färg som granskats och bedömts är Folksam, som satt upp kriterier för utomhusmålarfärger, samt Astma & allergiförbundet.

För möbler och inredning inkluderar kartläggningen kravställarna Trä- och möbelföretagen (TMF, med märkningen Möbelfakta), Svanen och EU-blomman som satt upp miljökrav.

FSC är en kravställare med en lite annorlunda ansats men som är vanligt förekommande i byggbranschen. FSC:s kriterier är mest använda och kända för regler för hållbart ursprung och spårbarhet av träråvara, men förbjuder även ett stort antal biocider i skogsbruket.

⁵⁰ <http://www.bastaonline.se/om-basta/basta/>

Det finns även flera kravställare vars kriterier beaktar hela hus (Miljöbyggnad⁵¹, Green Building⁵², BREEAM⁵³, LEED⁵⁴ och Svanen⁵⁵). De fyra förstnämnda förlitar dock sina kemikaliekrav på de mer specifika, ovan nämnda, märkningarna av byggprodukter och här dyker inte reglering av nya specifika ämnen upp. Svanens kriterier för hus har dock egna kemikaliekrav och är därför inkluderade i kartläggningen.

Se vidare en förteckning över kriteriedokument under 9.1. De olika kravställarnas kriterier har sammanställts framför allt baserat på såväl generella krav som vad gäller specifika ämnen (listat efter ämnestyp eller funktion), se bilaga 1.

Tabell 1. Identifierade begränsningar, byggnader, byggmaterial, färg och lack, inredning och möbler

Område	Antal begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
VOC	16	6	3
PAH	19	9	0
Flamskyddsmedel	17	3	3
Mjukgörare (ftalater)	18	0	1
Högfluorerade ämnen	4	1	1
Ytaktiva ämnen	12	3	2
Polymerrelaterade ämnen	21	15	2
Blåsmiddel/Hydrofluorkarboner/Freoner	4	0	1
Hjälpämnen	15	7	1
Metaller	37	7	4
Färgämnen/Pigment	76	45	1
Biocider/Konserveringsmedel/Impregnering	137	88	3
Doftämnen	1	0	1
Totalt	377	184	23

Generella begränsningar

De identifierade generella kraven gäller exempelvis begränsningar av ämnesinnehåll baserat på klassificering (av ingående ämnen eller hela blandningen), ämnen på kandidatlistan, hormonstörande ämnen på EDC-listan, reglering av misstänkta PBT/vPvB-ämnen och

⁵¹ <https://www.sgbc.se/miljobyggnad-3-0-manualer-och-verktyg-m-m>

⁵² <https://www.sgbc.se/ansoekningsformulaer-bedoemningsgrunder-mm>

⁵³ <https://www.sgbc.se/dokument-for-breeam-se-2017>

⁵⁴ <https://www.sgbc.se/dokument-for-lead>

⁵⁵ <http://www.svanen.se/Vara-krav/Svanens-kriterier/kriterie/?productGroupID=52>

nanopartiklar. För de generella kraven finns inga specifika ämnen angivna utan man har förlitat sig på kunskap om ämnens egenskaper.

Det kan konstateras att kravställarna anger *generella krav på klassificering* på ett likartat sätt, med endast små skillnader och då främst vad gäller tillåtna halter. Astma- och allergiförbundets märkning för färg sticker ut genom att enbart reglera emissionsvärden generellt. Även FSC-märkningen för trä skiljer sig från övriga kravställare genom att inte alls reglera tillsatta ämnen utan enbart biocider (detta förklaras, som ovan nämnt av att FSC är en märkning för råvara och inte för behandling av material).

Generella krav på att inte ha ämnen som är upptagna på Kandidatförteckningen finns i 11 av 18 granskade kriteriedokument. De olika byggmärkningarna, Folksam, Svalan, FSC och Svanens märkning för möbler reglerar inte dessa ämnen i dagsläget (detta är dock en uttalat framtida utveckling hos Svanen). Miljömärkningarna Svanen och EU-blomman refererar oftare till kandidatförteckningen, jämfört med andra kravställare.

Generella begränsningar av hormonstörande ämnen finns i varierande utsträckning (9 av 18 granskade kriteriedokument). Det kan konstateras att frågan börjar ta sig in på kravställarnas agenda.

Generella krav vad gäller PBT- och vPvB-ämnen finns vidare i 10 av 18 granskade kriteriedokument. Här skiljer det sig lite mellan olika typer av kriteriedokument. Dessa ämnen är reglerade i samtliga kravställare för byggvaror, i ungefär hälften av märkningarna för färg och byggmaterial men inte i något av kriteriedokument för möbler.

Svanen är hittills den enda märkningen som har med generella begränsningar av *nanomaterial* i (samtliga) sina märkningar inom produktkategorin.

Begränsningar baserade på ämnesgrupper

Inom grupperna lösningsmedel och andra flyktiga organiska ämnen (VOC), polyaromatiska kolväten (PAH) och metaller, begränsas flertalet namngivna ämnen. Många av dessa regleras samtidigt redan i lagstiftning på olika sätt. Det kan dock noteras att flera polymerrelaterade ämnen (t.ex. isocyanter) som kravställarna begränsar, inte är reglerade i miljölagstiftning idag (även om de kan vara reglerade i exempelvis arbetsmiljölagstiftning).

Begränsningar baserade på funktionsgrupper

Produktgruppen begränsar vidare ett antal ämnen och ämnesgrupper som har olika funktioner.

Det kan här konstateras att de *flamskydd och mjukgörare* som begränsas i granskade kriteriedokument redan är relativt reglerade i lagstiftning. Vad gäller *ytaktiva ämnen* reglerar lagstiftningen idag specifika ämnen men inte hela ämnesgruppen. De flesta kravställare har här en annan ansats, och reglerar vanligen istället hela gruppen (APEO och alkylfenoler). Endast två möbelmärkningar begränsar specifika ämnen.

Vad gäller *färgämnen* kan konstateras att arylaminer är tydligt reglerade i lagstiftning, men att ett stort antal (i synnerhet allergiframkallande) övriga färgämnen i dagsläget inte är reglerade på motsvarande sätt. Här sticker tre kriteriedokument ut (EU-blomman madrasser, Möbelfakta och Svanen golv) genom att de begränsar ett stort antal färgämnen. Det noteras också att EU-blomman även har namngivit ett stort antal ämnen som kan *spjälkas* till olika cancerframkallande arylaminer i bilaga XVII. Denna observation gäller även för textilområdet (se nedan under avsnitt 5.4, textil och läder).

Vad gäller *biocider* finns till sist många begränsade ämnen namngivna i kriteriedokumentet, varav många ännu inte regleras i någon lagstiftning. Här bör det noteras att biocidlagstiftning

idag är i en övergångsperiod från nationella regleringar till en mer övergripande EU-reglering.⁵⁶

5.2 Kem-tekniska produkter

Inom produktkategorin kem-tekniska produkter ryms produkter som tvättmedel, diskmedel och rengöringsmedel. Vad gäller lagstiftningskrav på området finns, utöver REACH- och CLP-lagstiftningarna, specifika krav för dessa produkter i EU:s Detergentförordning (EG) nr. 648/2004.

Kravställare inom produktområdet

De vanligast förekommande kravställarna inom produktgruppen kem-tekniska produkter, vilka också ingår i denna kartläggning, är miljömärkningarna Bra Miljöval, Svanen och EU-blomman (se förteckning över kriteriedokument under 9.2).

Svanens kemikaliekrav för kem-tekniska produkter beaktar ingående ämnen, medan föroreningar (resthalter av reagenser, katalysatorer, bakgrundsföroreningar, scavengers, monomerer) inte omfattas.⁵⁷ Svanen använder sig vidare av den så kallade Critical Dilution Volume (CDV) -modellen för att bedöma ekotoxikologiska värden. I CDV-modellen bedömer man alla ingående värden för kemikalier samlat och definierar därefter sammanlagda gränsvärden för ekotoxikologisk påverkan. Det blir därmed möjligt att ändra i receptet (halter av olika ingående ämnen), så länge som den totala sammansättningen samtidigt klarar angivet ekotoxikologiskt värde enligt CDV-modellen.

Värt att notera är också att Bra miljöval har ett generellt kriteriedokument med produktspecifika tilläggskrav för 20 olika produktgrupper.⁵⁸ I ämneslistan för kem-tekniska produkter (bilaga 2) har samtliga relevanta produktspecifika tilläggskrav lagts in i samma kolumn som Bra miljövals generella krav. Detta med syftet att göra kraven så överskådliga som möjligt samtidigt som det är de identifierade begränsningarna av ämnen som är i fokus för uppdraget.

Område	Antal begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
VOC	7	3	2
Flamskyddsmedel	2	1	1
Mjukgörare	11	4	1
Högfluorerade ämnen	3	0	1
Ytaktiva ämnen	3	0	2
Polymerrelaterade ämnen	2	2	0

⁵⁶ <https://www.kemi.se/global/faktablad/faktablad-biocidprodukter-ska-vara-godkanda.pdf>

⁵⁷ Föroreningar definieras av nivå av förekomst, här max. 100 ppm (slutprodukt) eller 1% (råvara).

⁵⁸ Såpa, Fast tvål, Tvål, Tvättmedel, Flytande tvättmedel, Fläckborttagningsmedel, Blekmedel, Sköljmedel, Maskindiskmedel, Maskindiskmedel för automatisk dosering, Maskindiskmedel för hushållsbruk, Handdiskmedel, Allrengöringsmedel och toalettreningsmedel, Toalettreningsmedel, Grovrengöringsmedel, Bilvårdsprodukter, Schampo, Balsam, Intimhygienprodukter samt Produkter som marknadsförs till barn under tre år.

Hjälpämnen	10	6	2
Övriga tillsatser	15	4	6
Metaller	4	0	0
Färgämnen/pigment	2	0	1
Doftämnen	42	7	3
Biocider/konserveringsmedel	30	7	2
Totalt	131	34	21

Se vidare bilaga 2 för en förteckning över de ämnen som kravställarna begränsar.

Generella begränsningar

Kriteriedokumenterna är även här fördelade i generella begränsningar och begränsningar av specifika ämnen. Då de olika produkterna i produktgruppen är relativt homogena (samtliga är kemiska produkter) blir begränsningar kopplade till olika typer av material inte blir relevanta och liknande ämnen anges i de olika kriteriedokumenterna.

Begränsningar baserade på funktionsgrupper:

I denna produktgrupp är även olika doftämnen och konserveringsmedel (biocider) vanligt förekommande, vilka ofta kan vara allergena respektive miljögiftiga. På detta område kan noteras att lagstiftningen är koordinerad genom att detergentförordningen hänvisar till de allergena doftämnen som anges i kosmetikaförordningen. I kriteriedokumenterna identifierades även ett antal doft- och konserveringsmedel som inte är upptagna i lagstiftningen.

Värt att notera gällande kravställarnas regleringar av hjälpämnen, är att de flesta helt förbjuder komplexbildare, särskilt EDTA och DTPA är förbjudna. I övrigt kan nämnas att kravställarna begränsar ett antal ftalater och ytaktiva alkylfenoler och alkylfenoltoxilater på gruppnivå (där lagstiftning endast reglerar specifika ämnen).

5.3 Kosmetiska produkter

Kosmetiska produkter (inklusive hygienprodukter) regleras inte i REACH och CLP utan huvudsakligen i EU:s Kosmetikaförordning (EG) nr 1223/2009. Denna lagstiftning anger många namngivna ämnen som är förbjudna eller begränsade i kosmetiska produkter.

Kravställare inom produktområdet

Bland kravställarna omfattar kartläggningen de vanligt förekommande miljömärkningarna Svalan, Svanen, EU-blomman och Bra Miljöval (se förteckning över kriteriedokument under 9.3).

Tabell 2. Identifierade begränsningar för kosmetiska produkter.

Område	Antal begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
VOC	7	1	3
Mjukgörare	14	5	1

Ytaktiva ämnen	3	1	2
Högfluorerade ämnen	2	0	0
Polymerrelaterade ämnen	3	2	0
Hjälpämnen	8	3	0
Kosmetikatillsatser	8	4	0
Metaller	6	0	0
Doftämnen	45	10	2
Biocider/konserveringsmedel	15	4	2
Totalt	111	30	10

Se vidare bilaga 3 för en förteckning över de ämnen som kravställarna begränsar.

Begränsningar

I kosmetiska produkter utgör de ofta förekommande doftämnena en problematisk typ av innehåll, eftersom många av dem är allergiframkallande. Många doftämnen är begränsade i kosmetikaförordningen, men kartläggningen visar trots detta att kravställarna begränsar ett flertal doftämnen som lagstiftningen inte tar upp. Även ett antal hjälpämnen och tillsatser som inte regleras i lagstiftningen tas upp av kravställarna.

Svalan sticker ut genom att enbart fokusera på allergiframkallande och irriterande ämnen. De andra kravställarna har begränsningar baserat även på andra faroangivelser (CMR-ämnen, toxiska och miljöfarliga ämnen).

Ämnen från kandidatförteckningen regleras enbart av två (av fem) kravställare. Detta gäller även för hormonstörande ämnen (dock inte samma två). Enbart Svanen begränsar PBT och vPvB. Nanopartiklar regleras av Svanen och EU-blomman). Här har man även begränsat mikroplaster.

För både kosmetiska och kem-tekniska produkter använder sig kravställarna Svanen och EU-blomman av den så kallade Detergent Ingredient Database (DID).⁵⁹ DID-listan är en sammanställning av de vanligaste ämnena som används i kosmetiska och kem-tekniska produkter samt toxicitetsdata för dessa ämnen. Värt att observera är att DID-listan inte ska anses som en "positiv-lista" eftersom den även innehåller många ämnen som inte är tillåtna inom Svanen och EU-blomman.

5.4 Textil och läder

I produktgruppen ingår material av textil (naturfiber och syntet) och läder. Kravställarnas kemikaliebegränsningar för denna produktgrupp är därmed relevanta för textil- och läderprodukter men även för tillhörande accessoarer som knappar och blixtlås. I de fall där accessoarer, väskor, skor och leksaker är baserade på dessa material, är restriktionerna även relevanta för dessa produkter. Produktionen av ovannämnda varor är kemikalieintensiv och innebär därför stora risker ur både hälso-och miljösynpunkt.

⁵⁹ http://www.svanen.se/PageFiles/17827/DIDlist_Final_Report_2016_504_Engelska.pdf

Ett antal ämnesgrupper, som anses vara både hälso-och miljöfarliga, är mycket relevanta för denna kategori. Exempel på sådana ämnesgrupper är flamskyddsmedel, biocider, APEO:s⁶⁰, PFAS⁶¹, Ftalater och PAH:er⁶². Dessa ämnen (undantaget PAH) används för att tillföra en funktion i produkten. Flamskyddsmedel används då de gör material och produkter mindre antändningsbara, biocider är ämnen som dödar levande organismer och därför används i antibakteriella, anti-lukt och anti-mögel produkter och därmed kan hittas i exempelvis kläder och sportskor. APEO:s är effektiva ytaktiva ämnen (tensider) som används i bland annat rengöringsmedel. PFAS är ämnen som används för att skapa en smuts- och vattenavvisande funktion. Detta gör att de förekommer i ytbehandlingar i textilier men också i produkter som används för att skydda textilier och skor. Ftalater fungerar som mjukgörare i plast och gummi men kan också ingå i bindemedel i färger och lim. Därför kan dessa föreningar förekomma i många olika material och produkter, såsom textilier, plastprodukter och skor.

Kravställare inom produktområdet

Det finns ett stort antal kravställare inom denna kategori som arbetar aktivt med kemikaliebegränsningar. Bland kravställarna finns såväl miljömärkningar som standarder, detaljhandelsföretag, certifieringssystem och andra initiativ. För att hantera kemikaliefrågans komplexitet har företag inom detaljhandeln startat såväl egna som gemensamma initiativ för att hantera kemikaliefrågan mer proaktivt. Två av dessa initiativ, H&M:s begränsningslista och branschinitiativet Zero Discharge of Hazardous Chemicals (ZDHC), är inkluderade i denna kartläggning, baserat på en benchmark där dessa initiativ befanns vara mycket proaktiva.

Kravställare (utöver de ovan beskrivna Svanen, Bra Miljöval och EU-blomman) som ingår är:

- *Fairtrade*, som bygger på kriterier för ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling,
- *The Global Organic Textile Standard (GOTS)*, en märkning för kläder och textil som omfattar av såväl miljömässiga och sociala krav.
- *Oeko-Tex standard 100* en märkning som ställer krav på kemikalieinnehållet i färdiga kläder, textila produkter, textilier, läder och textila tillbehör,
- *Bluesign*, som ställer krav på kemikalier längs hela den textila produktionskedjan.
- *Zero Discharge of Hazardous Chemicals (ZDHC)*, ett branschinitiativ som arbetar för nollutsläpp av farliga kemikalier till år 2020. Initiativets begränsningslista inkluderar såväl kemikalier som kan hittas i slutprodukt som startkemikalier och processkemikalier.
- *H&M* är ett svenskt detaljhandelsföretag i konfektionsbranschen som har utvecklat en omfattande publik kemikalierestriktionslista.

⁶⁰ APEO: alkylfenoletoxilater (nonjoniska tensider)

⁶¹ PFAS = per- och polyfluoroalkylämnena

⁶² PAH:er = polyaromatiska kolväten

Tabell 3. Identifierade begränsningar för textil och läder.

Område	Antal unika begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
AP & APEO:s	21	11	1
Aldehyder	5	4	1
Aminer	18	18	0
Asbestos	6	0	0
Biocider/Pesticider	113	72	1
Halogenerade aromater	20	4	1
Klorbensener och Klortoluener	35	30	1
Klorfenoler	23	20	2
Färgämnen/Pigment tot.	244	201	4
Flamskyddsmedel	36	18	1
Glykoler	15	7	0
VOC/Lösningsmedel	79	55	3
Polyaromatiska Kolväten (PAH)	29	14	1
Metaller	26	4	1
Tennorganiska föreningar	26	8	1
Nitrosaminer	16	0	0
Högfluorerade ämnen	65	23	9
Mjukgörare (ftalater)	39	18	1
Monomerer	39	31	0
Isocyanater	15	11	0
Polymerer	3	3	0
UV-stabilisatorer	3	0	0
Katjoniska tensider	3	3	0
Hjälpämnen	9	8	1
Övriga ämnen	26	23	0
Kategori ”?” = Ej känd lagstiftningsstatus	24	0	0
Totalt	914	586	29

Begränsningar baserade på lagstiftning

Lagstiftningen reglerar idag *samtliga* ämnen som kravställarna listar i ämnesgrupperna asbestos, UV-stabilisatorer, Nitrosaminer och PAH:er samt *majoriteten* av ämnen listade i

ämnesgrupperna metaller och halogenerade aromater. Samtidigt reglerar lagstiftningen endast *ungefär hälften* av ämnena som kravställarna listar i ämnesgrupperna APEO:s, biocider och pesticider, färgämnen, lösningsmedel, mjukgörare, flamskyddsmedel, glykoler och PFAS.

Intressant är också att *endast ett fåtal* ämnen inom flera ämnesgrupper (t.ex. klorbensener och klortoluener, klorfenoler, monomerer, isocyanater, allergena färgämnen, tennorganiska föreningar, aldehyder, aminer, polymerer, katjoniska tensider och hjälpämnen) är reglerade i lagstiftning idag.

Denna kartläggning av kravställarnas kemikalierestriktionslistor indikerar sammantaget att kravställarna begränsar ett stort antal (584) ämnen och ämnesgrupper (20) som inte är reglerade på motsvarande sätt i lagstiftningen idag. Se vidare förteckning under 9.6.

Begränsningar baserade på ämnesgrupper

Kartläggningen påvisar en mängd olika angreppssätt bland kravställarna. Inom de ämnesgrupper där kriteriedokumentet går längre än aktuell lagstiftning kan man göra ett flertal intressanta observationer.

Gällande biocider/pesticider, inkluderar Oeko-Tex standard 100 och H&M de flesta specifika identifierade ämnena som inte lagstiftningen reglerar, medan andra märkningar (GOTS, Svanen, EU-blomman och Bra miljöval) väljer att begränsa ämnesgruppen i sin helhet. Även flamskyddsmedel begränsas som ämnesgrupp av GOTS, Svanen och Bra miljöval, medan Bluesign och Oeko-Tex Standard 100 begränsar individuella ämnen (de flesta av dem som inte lagstiftningen reglerar).

För arylaminer, VOC/lösningsmedel och mjukgörare noteras att H&M och Bluesign begränsar de flesta, icke lagstiftade, ämnena.

Vad gäller PFAS, klorbensener och klortoluener, allergena färgämnen och pigment samt tennorganiska föreningar, begränsar flera kravställare (Bluesign, Oeko-Tex Standard 100 och H&M) de flesta ämnen som inte regleras av lagstiftningen. Klorfenoler begränsas av de flesta samtliga kravställare medan katjoniska tensider regleras endast av endast en kravställare.

Se vidare bilaga 4 för en förteckning över de ämnen som kravställarna begränsar.

Man kan konstatera att kravställarna oftast väljer att gå längre än lagstiftningen och genom sina kriteriedokument begränsar fler ämnen. Kravställarna täcker vanligen in även redan lagstiftade ämnen genom referenser till REACH och Kandidatlistan (SVHC-ämnena), men utökar även dessa restriktioner med fler ämnen. En del kravställare (t.ex. Bluesign) har valt att bygga upp en längre lista av specifika ämnen som begränsas, medan andra kravställare (t.ex. GOTS) reglerar på ett mer generellt sätt, med hjälp av referenser till hela ämnesgrupper och faroklassningar.

Oavsett angreppssätt begränsar kravställarnas på detta sätt även mindre kända ämnen med liknande struktur och samma gruppstillhörighet som kända farliga ämnen. Resonemanget tycks vara att även dessa mindre kända ämnen bör begränsas, baserat på försiktighetsprincipen (något som också bekräftas i intervjuer).

5.5 Elektronik

Elektriska och elektroniska produkter innehåller ett stort antal komponenter och varje komponent kan innehålla olika kemikalier med specifika funktioner för just dessa komponenter. Kriterierna inom elektronikområdet, för ämnen och grupper av ämnen, gäller i de flesta fall endast för specifika komponentdelar. Det stora flödet av produkter kombinerat

med relativt korta livscyklar gör att skadlig exponering utgör ett betydande problem i såväl tillverknings- som avfallsled

Kravställare inom produktområdet

Miljömärkning av elektronikprodukter har förekommit under lång tid och de mest framträdande kravställarna är TCO Certified, Svanen och EU-blomman. Beskrivning av dessa finns i kapitel tre. Det är dessa märkningars kriterier som har gått igenom i detta uppdrag (se förteckning under 9.5). Kriterierna gäller för olika varugrupper som datorer, projektorer och vitvaror.

Tabell 4. Identifierade begränsningar för elektronik.

Område	Antal begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
VOC	3	0	3
PAH	19	9	0
Flamskyddsmedel	11	2	4
Mjukgörare	14	2	0
Högfluorerade ämnen	1	0	1
Ytaktiva ämnen	2	0	2
Metaller	15	1	1
Färgämnen / Pigment	22	0	0
Biocider/Konserveringsmedel	1	0	1
Totalt	88	14	12

Se vidare bilaga 5 för en förteckning över de ämnen som kravställarna begränsar.

Generella begränsningar

Generella begränsningar görs för ämnesinnehåll baserat på klassificering av ingående ämnen för specifika komponenter. Här är de flesta begränsningarna relaterade till CMR-ämnen, miljöfarliga samt toxiska ämnen. Endast EU-blomman har generella begränsningar gällande ämnen på kandidatlistan. Svanen har också introducerat begränsningar för nanopartiklar respektive antimikrobiella ämnen i ett par av sina kriteriedokument. TCO Certified sticker ut från de övriga kravställarna, genom att inte ha några generella begränsningar baserade på klassificeringar av ämnen.

Begränsningar baserade på ämnesgrupper:

Bland kravställarna är det endast EU-blomman som har begränsningar för flyktiga organiska ämnen (VOC) och polyaromatiska kolväten (PAH). Gällande metaller och nedbrytningsprodukter från färgämnen (arylaminer) begränsas flertalet namngivna ämnen. Många av dessa regleras dock på olika sätt även i lagstiftning.

Begränsningar baserade på funktionsgrupper:

De flesta kravställare har begränsningar för har flamskydd och mjukgörare (EU-blomman har dock inga begränsningar för mjukgörare), detta är dock samtidigt ett område som är ganska reglerat av lagstiftning. Det som främst sticker ut i produktgruppen elektronik är TCO Certified's tidigare nämnda positivlista över icke-halogenerade flamskyddsmedel som idag omfattar 15 ämnen. Bland de ämnen som inte godkänns kan det således finnas ett stort antal ämnen som inte regleras i lagstiftningen.

5.6 Pappers-, kontors-, leksaks- och förpackningsartiklar

5.6.1 Papper

Miljökriterier för pappersvaror var ett av de tidigaste områdena där kemikaliekraav infördes. Fokus var inledningsvis på blekningskemikalier där alla typer av klorbaserade ämnen antingen förbjöds helt (TCF= Totally Chlorine Free bleaching) eller begränsades till förbud mot klorgas (ECF-blekning). Andra funktionsgrupper som ofta förekommer i kriterierna är komplexbildare, skumbekämpande ämnen och tensider. Tillverkning av massa och papper är en kemikalieintensiv verksamhet och de kemikaliekraav som ställs gäller främst produktionskemikalier i tillverkning.

Kravställare inom produktområdet

De märkningssystem som tas upp här är EU-blomman och Svanen.

Svanen har kriteriedokument för följande produkttyper inom kategorin papper: 1) kopierings- och tryckpapper, 2) mjukpapper, 3) tryckerier, trycksaker, kuvert och andra förädlade pappersprodukter 4) fettäta papper och 5) kaffefilter (ej inkluderat då det ingår i engångsartiklar för mat men inte karaktäriseras som en förpackning). Värt att notera gällande Svanens kriteriedokument är att samtliga produkttyper lyder under tre olika kriteriedokument; en gemensam basmodul, en gemensam kemikaliemodul och en modul som är specifik för varje produkttyp (så kallad "tilläggsmodul"). Kemikaliemodulen och tilläggsmodulen redovisas under samma kolumn i ämneslistorna (se bilaga 6).

EU-blomman har två kriteriedokument inom området papper: kopierings- och tryckpapper samt ett för mjukpapper. De olika miljömärkningarnas kriterier har sammanställts och jämförts i områden som ämnestyp och funktion samt generella krav. Se vidare en förteckning över kriteriedokument under 9.6.

Tabell 5. Identifierade begränsningar för pappersprodukter.

Område	Antal begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
VOC	2	0	2
Flamskyddsmedel	2	0	0
Mjukgörare	3	0	1
Ytaktiva ämnen	3	0	3
Polymerrelaterade	8	5	1
Övriga tillsatser / Hjälpmännen	3	1	1
Metaller	5	0	1

Färgämnen / Pigment	26	2	2
Biocider / Konserveringsmedel	2	0	1
Doftämnen	1	0	0
Totalt	55	8	12

Generella begränsningar

Svanen och EU-blomman har liknande och omfattande begränsningar baserat på klassificering av ämnen. Svanens kriterier för kopierings-, tryck- och mjukpapper har något färre begränsningar baserat på klassificering, medan EU-blomman för mjukpapper inte har denna typ av generella begränsningar. Värt att notera är att Svanens kriteriedokument för trycksaker har även en generell begränsning för hormonstörande-, PBT- och vPvB-ämnen. Två av kriteriedokumenterna har en generell begränsning för ämnen på kandidatförteckningen.

Begränsningar baserade på ämnesgrupper:

Bland grupperna flyktiga organiska ämnen (VOC), metaller, diverse polymerrelaterade ämnen och nedbrytningsprodukter från färgämnen finns flertalet namngivna ämnen. Flertalet av dessa regleras redan i lagstiftning på ett eller annat sätt.

Begränsningar baserade på funktionsgrupper:

För mjukgörare, ytaktiva ämnen och doftämnen finns ett fåtal (dock ej reglerade i lagstiftning) ämnen namngivna. Kriteriedokumentens begränsningar är på det här området formulerade på ämnesgruppsnivå.

5.6.2 Förpackningar

Kravställare inom produktområdet

Kartläggningen omfattar tre olika system: Svanen, KRAV samt TCO Certified. Svanens kriterier omfattar 1) take-away förpackningar som kaffemuggar, pizzakartonger, behållare och papper som används för att förpacka livsmedel och 2) påsar och film för att förpacka livsmedel, som brödpåsar, fryspåsar och påsar till frukt och grönsaker. KRAV:s kriterier gäller för alla typer av förpackningar som används att förpacka KRAV certifierade livsmedel i. TCO:s förpackningskrav finns angivna i kriteriedokumenterna för elektronikprodukter.

Kriteriedokumenterna är strukturerade på tre ganska olika sätt, där Svanen (precis som för papper) inriktar sig mot produktionsledet, medan KRAV har fokus på användningsfasen (konsumentledet) medan TCO Certified's kriteriedokument gäller förpackningar till elektronikprodukter.

Tabell 6. Identifierade begränsningar för förpackningar.

Område	Antal begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
VOC	8	2	2
Flamskyddsmedel	1	0	0
Mjukgörare	11	2	1

Högfluorerade ämnen	3	0	1
Ytaktiva ämnen	5	0	2
Polymerrelaterade	22	15	1
Övriga tillsatser / Hjälpämnen	12	5	0
Metaller	12	3	0
Färgämnen / Pigment	26	3	0
Biocider / Konserveringsmedel	12	1	4
Doftämnen	1	0	0
Totalt	113	31	11

Generella begränsningar

Endast Svanen har begränsningar baserade på klassificering och ämnen på kandidatlistan.

Begränsningar baserade på ämnesgrupper:

Endast KRAV har begränsningar baserade på SIN-listan, där ett flertal ämnesgrupper ingår. Värt att notera här är att KRAV:s regler gällande ämnen på SIN-listan kommer justeras år 2018. Svanen begränsar å sin sida hormonstörande ämnen på EDC-listan och PBT- och vPvB-ämnen. Bland dessa ämnesgrupper finns flera specifika ämnen angivna varav många idag inte är reglerade i lagstiftning.

Svanen och TCO Certified begränsar halogenerade ämnen, medan KRAV begränsar ett antal namngivna flyktiga organiska ämnen (VOC). Inom ämnesgrupperna metaller och diverse polymerrelaterade ämnen finns det ett flertal namngivna ämnen, vilka huvudsakligen dock redan regleras i lagstiftning.

Begränsningar baserade på funktionsgrupper:

Gällande mjukgörare, ytaktiva ämnen, konserveringsmedel, desinfektionsmedel och biocider finns det fler begränsningar på ämnesgruppsnivå.

5.6.3 Kontorsmaterial

Produktgruppen kontorsmaterial karaktäriseras av en hög exponeringsrisk under användningsfasen, speciellt för de produkter som används av barn.

Kravställare inom produktområdet

Det enda kriteriedokument som identifierats är Svanens kriteriedokument Office and hobby supplies.⁶³ Kriterierna gäller för så kallade kemiska element, såsom bläck, färg, grafit och lim.

Kriteriernas begränsningar utgår från klassificeringar, begränsning av VOC, halogenerade organiska lösningsmedel och aromföreningar.

⁶³ Version 4.5. Kriterierna är giltiga för Writing instruments, Hobby Paint, Office/hobby glue, Tape and Erasers.

Tabell 7. Identifierade begränsningar för kontorsmaterial.

Område	Antal begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
VOC	3	0	0
PAH	8	0	0
Flamskyddsmedel	1	0	1
Mjukgörare	1	0	1
Perfluorerade ämnen	1	0	1
Polymerrelaterade ämnen	1	0	1
Metaller	18	0	2
Färgämnen / Pigment	1	0	1
Biocider / Konserveringsmedel	2	0	1
Doftämnen	1	0	0
Totalt	37	0	8

Se vidare bilaga 6 för en förteckning över de ämnen som kravställarna begränsar.

Generella begränsningar

Bland generella krav hamnade ämnesinnehåll baserat på klassificering av ingående ämnen i de kemiska komponenterna, hormonstörande ämnen på EDC-listan och nanomaterial. Här är begränsningarna formulerade på grupp nivå.

Begränsningar baserade på ämnesgrupper:

Bland flyktiga organiska ämnen (VOC), halogenerade ämnen och polyaromatiska kolväten (PAH) finns flertalet namngivna ämnen. Flertalet av dessa regleras dock redan i lagstiftning på ett eller annat sätt.

Begränsningar baserade på funktionsgrupper:

För mjukgörare, ytaktiva ämnen, konserveringsmedel, desinfektionsmedel och biocider är begränsningarna formulerade på grupp nivå.

5.6.4 Leksaker

Produktgruppen leksaker karaktäriseras av en hög exponeringsrisk under användningsfasen och då av barn som är en särskilt utsatt grupp när det gäller exponering för farliga kemikalier. Kartläggningen innehåller endast ett kriteriedokument i produktgruppen, något som möjligen kan härledas till en omfattande existerande lagstiftning inom området (Leksaksförordningen). Det bör även noteras att kriteriedokumentet för textilier och träråvara också kan tillämpas på leksaksprodukter som är tillverkade av dessa material.

Kravställare inom produktområdet

Det enda kriteriedokument som identifierats är Svanens kriteriedokument Toys.⁶⁴ Kriterierna gäller för material som träbaserade, metall, plast och gummi, textilier samt stoppning.

Kemikaliekriterierna varierar beroende på material.

Tabell 8. Identifierade begränsningar för leksaker.

Område	Antal begränsningskriterier	Varav antal ej reglerade (specifika ämnen)	Varav antal ej reglerade (ämnesgrupper)
VOC	3	0	2
Flamskyddsmedel	1	0	1
Mjukgörare	1	0	1
Ytaktiva ämnen	2	0	2
Polymerrelaterade	2	2	0
Hjälpämnen	1	1	0
Metaller	10	0	0
Biocider / Konserveringsmedel	5	0	3
Totalt	25	3	9

Se vidare bilaga 6 för en förteckning över de ämnen som kravställarna begränsar.

Generella begränsningar

Bland generella krav hamnade ämnesinnehåll baserat på klassificering, kandidatförteckningen, hormonstörande ämnen på EDC-listan och nanomaterial. Här är begränsningarna formulerade på grupp nivå.

Begränsningar baserade på ämnesgrupper:

Bland flyktiga organiska ämnen (VOC), halogenerade ämnen är begränsningarna på grupp nivå.

Begränsningar baserade på funktionsgrupper:

För mjukgörare, ytaktiva ämnen, flamskyddsmedel och biocider är begränsningarna formulerade på ämnesgrupp nivå.

⁶⁴ Version 2.3 Kriterierna är giltiga för Toys.

6 Slutsatser

Lagstiftning en viktig del av kriteriedokument

En första slutsats som kan göras för samtliga granskade kravställare och kriteriedokument är att många av de angivna begränsningarna finns reglerade i lagstiftning på olika sätt. Även de intervjuer som genomförts pekar på att flera kravställare väljer att inkludera ämnen som antingen inte är problematiska med dagsaktuella produktionsmetoder, som redan är reglerade i lagstiftning, eller som inte av andra skäl är högrelevanta för produktområdet. Ett skäl till detta anges vara att det finns en förväntan hos konsumenter att välkända problematiska kemikalier ska vara tydligt begränsade i kravställarnas kriteriedokument – även om det vid en djupare analys framkommer att det inte finns starka skäl för begränsningar av dessa ämnen inom produktgruppen.

Värt att nämna i detta sammanhang är också att kartläggningen refererar till en mängd olika lagstiftningar, som sätter olika typer av begränsningar för ämnen, alltifrån förbud till informationsplikt. Vilka lagstiftningar som olika ämnen omfattas av, anges i respektive ämneslista (se bilaga 1–6).

Kravställare begränsar både ämnesgrupper och specifika ämnen

Kravställarna använder sig idag ofta av både farlighetskriterier (att kräva att märkta produkter ska vara fria från ämnen som klassificeras som farliga enligt vissa faroklasser enligt den officiella CLP-klassificeringen)⁶⁵ och listor över specifika ämnen i sina kriteriedokument.

Kriterier för byggprodukter, kem-tekniska produkter och kosmetiska produkter byggs i stor utsträckning på strikta haltgränser vad gäller klassificerade ämnen men också begränsningar av ämnen på kandidatförteckningen, hormonstörande ämnen och andra generella grupper.

Kravställare har olika fokusområden

Möjligheten till övergripande jämförelser mellan produktgrupper begränsas av att de skiljer sig åt i angreppssätt beroende på vilken del av livscykel kemikaliebegränsningarna avses gälla och vilka kemikalier som är mest relevanta för den specifika produktgruppen.

Kriteriedokumentet för förpackningar har exempelvis ett relativt stort fokus på hormonstörande ämnen, då detta är en vanlig effekt av den typ av kemikalier som ofta har ingått i produktgruppen (exempelvis bisfenol A).

Ett annat exempel är kriteriedokument inom produktområdet elektronik, där det i dagsläget finns ett större fokus på dels att skydda användaren från farliga kemikalier, dels på kemikalier som används i specifika komponenter. Intervjuer med representanter låter dock förstå att framtida generationer av kriterier kommer panorera ut till att även inkludera processkemikalier. Denna produktgrupp kan också konstateras ha ett mindre fokus på de generella begränsningar (t.ex. av klassificerade ämnen eller ämnen på kandidatförteckningen) som istället är vanliga inom byggprodukter, kem-tekniska produkter och kosmetiska produkter.

Vad gäller kemikaliekrav för textilier noteras flera olika fokus; vissa kravställare fokuserar mer på processkemikalier och andra mer på slutkonsument.

⁶⁵ CLP: den lagstiftning som reglerar hur kemiska produkter ska klassificeras, märkas och förpackas.

Klassificering av ett ämne innebär att med hjälp av fastställda kriterier definiera ett ämnes eller en blandnings farliga egenskaper med avseende på hälsofaror, miljöfaror och fysikaliska faror.

Skillnad i angreppssätt gör kriteriedokumenten svårare att jämföra

I produktgrupper där det finns många kravställare kan konstateras att det riskerar bli svårnavigerat för en konsument att bedöma om det finns en enskild märkning som är bättre än andra från ett miljö- eller hälsoperspektiv. Kravställarna fokuserar på lite olika områden och listar i många fall en stor mängd ämnen. Vilken kravställare som har de ”bäst” utformade kemikaliebegränsningarna beror å ena sidan på vilken del av livscykeln som märkningen fokuserar på, å andra sidan på vilka preferenser eller intressen som konsumenten har.

En generell reflektion är att kravställare som vänder sig till konsumenter (begränsningar för exponering i slutprodukt) ofta är tydliga i sina formuleringar och konkreta vad gäller vilka ämnen eller ämnes som ska begränsas. Kravställare som fokuserar mer på tillverkningsprocesser utvecklar mer tekniska och kanske svårtydda kriteriedokument.

Kravställare begränsar ett stort antal ämnen utöver lagstiftningens krav

Miljömärkningarna har totalt sett definierat ett stort antal specifika ämnen och ämnesgrupper som inte omfattas av lagstiftning idag. Enbart på textilområdet rör det sig om nästan 600 begränsningar (närmare bestämt 586) där miljömärkningarna går längre än lagstiftningen. Totalt sett rör det sig om 890 begränsningar av ämnen och 135 begränsningar av ämnesgrupper där miljömärkningarna går längre än lagstiftningen (observera att de ämnen som begränsas kan vara de samma mellan olika produktgrupper, dessa mängder är därför inte att förväxla med unika ämnen eller ämnesgrupper).

Trots att de olika produktgrupperna har olika långa listor över begränsade ämnen, går det att hitta ett antal (mellan 14 och 586) ej lagstiftade ämnen i samtliga produktgrupper. Värt att notera är att produktgruppen textil och läder i synnerhet sticker ut på grund av sina omfattande listor över specifika ämnen.

Miljömärkningar och andra kravställare kan därmed sägas ligga i framkant vad gäller begränsningar av farliga ämnen i produkter. Genom dessa organisationers nära samarbeten med branschen har de goda förutsättningar för att fånga upp nya, ännu oreglerade, ämnen – samt att tydligare begränsa hela ämnesgrupper baserat på försiktighetsprincipen i frågor där lagstiftningen rör sig framåt ett ämne i taget.

7 Referensförteckning

Den europeiska kemikaliemyndighetens (ECHA) sökmotor, 2017. https://echa.europa.eu/sv/advanced-search-for-chemicals?p_p_id=dissadvancedsearch_WAR_disssearchportlet&p_p_lifecycle=0&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=2

Grankvist, Gunne, 2002. Determinants of Choice of Eco-Labeled Products. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/15694>

Kemikalieinspektionens begränsningsdatabas, 2017. <http://webapps.kemi.se/begransningsdatabasen/?lang=sv-SE>

Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Kemikalieinspektionen, M2016/02601/Ke. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=17997>

Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2016: Miljömärkning av produkter – En översikt över de miljömärkningar av produkter som finns i Sverige och i de övriga nordiska länderna”. <https://data.riksdagen.se/fil/34FA7669-7EDB-4A94-8D1F-97C2E509B651>

YouGov, 2013: <http://www.svanen.se/Om-oss/Fragor-och-svar/Svanen/>.

8 Granskade kriteriedokument

8.1 Produktområde byggnader, byggmaterial, färg och lack, inredning och möbler

Astma & allergiförbundet (Svalan), Kriterier för rekommendation av målarfärg: <https://astmaoallergiforbundet.se/wp-content/uploads/2016/10/Kriterier-M--larf--rg.pdf>

BASTA, Kriterier Utgåva 2017:A2, 2017-07-01: http://www.bastaonline.se/wp-content/uploads/2017/10/Basta-EgenskapskriterierCLP_sv_-2017-A.2-2017-06-08.2.calibri.pdf

Byggvarubedömningen, Kriterier för innehåll och livscykelaspekter, version 4.0, 2016-07-01: <https://byggvarubedomningen.se/globalassets/bedomningar/kriterier-4.0.pdf>

EU-blomman, Färger och lacker för inomhusbruk och utomhusbruk, 2014-05-28: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014D0312>

EU-blomman, Golv av trä, kork och bambu, 2017-01-25: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.028.01.0044.01.ENG&toc=OJ:L:2017:028:TOC

EU-blomman, Möbler, 2016-07-28: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.210.01.0100.01.ENG

EU-blomman, Madrasser, 2014-06-23: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:JOL_2014_184_R_0009

Samtliga ändringar av kommissionens beslut för EU-blomman är beaktade.

FSC, Indicators and thresholds for the identification of ‘highly hazardous’ pesticides, FSC-STD-30-001 V1-0 EN, 2014: <http://www.fsc-uk.org/preview.fsc-std-30-001-v1-0-en-d2-0.a-401.pdf>

FSC, Pesticides policy: guidance on implementation, FSC-GUI-30-001 VERSION 2-0 EN, 2017-05-05: <https://us.fsc.org/preview.fsc-pesticide-policy-guidance-on-implementation.a-193.pdf>

Folksam, Test av utomhusfärger, 2015: [https://www.folksam.se/media/Folksam's test av utomhusfarger 2015 tcm5-23396.pdf](https://www.folksam.se/media/Folksam%20test%20av%20utomhusfarger%202015%20tcm5-23396.pdf)

Möbelfakta, Kravspecifikation, 2017-04-01: http://www.mobelfakta.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=9cfb1a7f-a2cc-4ecf-857b-d3ab132fabfc&FileName=M%c3%b6belfakta+Kravspecifikation+20170401.docx

Sunda Hus, Bedömningskriterier, version 6.1.2, 2016-12-12,
<https://www.sundahus.se/resurser/dokument/miljodata-bedomningskriterier/>

Svanen 010, Bygg & fasadskivor, version 6.3, 2015-02-25:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2273>

Svanen 029, Golv, version 6.2, 2014-11-18:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2320>

Svanen 031, Möbler och inredning, version 4.13, 2011-03-17:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2482>

Svanen 086, Hållbart/beständigt trä för utomhusbruk, version 2.2, 2015-02-25:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2031>

Svanen 089, Småhus, flerbostadshus och byggnader för skola och förskola, version 3.4, 2016-03-09:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2889>

Svanen 096, Inomhusmålarfärg och -lack, version 3.3, 2015-12-05:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2444>

Svanen 097, Kemiska byggprodukter, version 2.10, 2014-03-19:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2495>

8.2 Produktområde Kem-tekniska produkter

Bra Miljöval, Kemiska produkter Kriterier 2006:5. Naturskyddsföreningen, version från 2014-12-15.
https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/bra-miljoval/KemiskaProdukter/kriterier_kem_20150312.pdf

EU-blomman, tvättmedel, 2011: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011D0264&from=EN>

EU-blomman, tvättmedel för industriellt och institutionellt bruk, 2017: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1219&from=EN>

EU-blomman, rengöringsmedel för hårda ytor, 2017: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1217&from=EN>

EU-blomman, handdiskmedel, 2017: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1214&from=EN>

EU-blomman, maskindiskmedel, 2017: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1216&from=EN>

EU-blomman, maskindiskmedel för industriellt och institutionellt bruk, 2017: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1215&from=EN>

Samtliga ändringar av kommissionens beslut för EU-blomman är beaktade.

Svanen 075 Textilservice, version 3.5, 2012: <http://www.svanen.se/Vara-krav/Svanens-kriterier/kriterie/?productGroupID=42>

Svanen 006 Textiltvättmedel och fläckborttagningsmedel, version 7.9, 2011: <http://www.svanen.se/Vara-krav/Svanens-kriterier/kriterie/?productGroupID=4>

Svanen 093 Textiltvättmedel för professionellt bruk, version 3.2, 2014: <http://www.svanen.se/Vara-krav/Svanens-kriterier/kriterie/?productGroupID=56>

Svanen 026 Rengöringsmedel, version 5.4, 2013: <http://www.svanen.se/Vara-krav/Svanens-kriterier/kriterie/?productGroupID=15>

Svanen 025 Handdiskmedel, version 5.4, 2012: <http://www.svanen.se/Vara-krav/Svanens-kriterier/kriterie/?productGroupID=14>

Svanen, 080 Maskindiskmedel för professionellt bruk, version 2.7, 2010: <http://www.svanen.se/Vara-krav/Svanens-kriterier/kriterie/?productGroupID=46>

Svanen 017 Maskindiskmedel och spolglans, version 6.4, 2014: <http://www.svanen.se/Vara-krav/Svanens-kriterier/kriterie/?productGroupID=10>

8.3 Produktområde Kosmetiska produkter:

Astma & allergiförbundet (Svalan), Kriterier för rekommendation av kemisk-tekniska produkter, versionsnummer och datum saknas: <https://astmaoallergiforbundet.se/wp-content/uploads/2016/10/Kriterier-Kem-tekn.pdf>

Bra Miljöval, Kemiska produkter (inkl. hygienprodukter), kriterier 2006:5, 2014-12-15: https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/bra-miljoval/KemiskaProdukter/kriterier_kem_20150312.pdf

EU-blomman, Absorberande hygienprodukter, 2014-10-24: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014D0763>

EU-blomman, Kosmetiska produkter som sköljs bort, 2014-12-09: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014D0893>

Samtliga ändringar av kommissionens beslut för EU-blomman är beaktade.

Svanen 090, Kosmetiska produkter, version 3.1, 2016-11-08: <http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2859>

8.4 Produktområde Textil och läder

Bluesign, bluesign® system substances list (BSSL), Version 7.1, 2017: <https://www.bluesign.com/industry/infocenter/downloads/downloadFile/2/ind-bssl/bssl-v7-1-pdf>

Bra miljöval, Naturskyddsforeningen, Textil Kriterier 2012:3: https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/textilkriterier_20150831_0.pdf

EU-blomman, Ekologiska kriterier för EU-miljömärket för textilprodukter (2014/350/EU), 2014: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0350&from=SV>

Samtliga ändringar av kommissionens beslut för EU-blomman är beaktade.

Fairtrade, Fairtrade Textile Standard, 22.03.2016_v1.1. https://www.fairtrade.net/fileadmin/user_upload/content/2009/standards/documents/TextileStandard_EN.pdf

GOTS, Global Organic Textile Standard (GOTS), Version 5.0, 2017: http://www.global-standard.org/images/GOTS_Documents/GOTS_Standard_5.0.pdf

H&M, H&M Chemical Restrictions, 2016-2017: http://sustainability.hm.com/content/dam/hm/about/documents/masterlanguage/CSR/2015%20Sustainability%20report/H.HM%20Chemical%20Restrictions%20%20May%202016_Manufacturing%20Restricted%20Substa....pdf

http://sustainability.hm.com/content/dam/hm/about/documents/masterlanguage/CSR/Policies/HM%20Chemical%20Restrictions%202017_Apparel_Accessories_Footwear_Home%20Interior%20Textile%20Products.pdf

http://sustainability.hm.com/content/dam/hm/about/documents/masterlanguage/CSR/Policies/HM%20Chemical%20Restrictions%202017_Toys.pdf

STANDARD OEKO-TEX® - Limit Values and Individual Substances According to Appendices 4 & 5 https://www.oeko-tex.com/media/init_data/downloads/STANDARD%20100%20by%20OEKO-TEX%C2%AE%20-%20Limit%20Values%20and%20Individual%20Substances%20According%20to%20Appendices%204%20%20205_en.pdf

STANDARD 100 by OEKO-TEX® - Limit Values and Individual Substances According to Appendices 6 & 7
https://www.oeko-tex.com/media/init_data/downloads/STANDARD%20100%20by%20OEKO-TEX%C2%AE%20-%20Limit%20Values%20and%20Individual%20Substances%20According%20to%20Appendices%206%20%207_en.pdf

Svanen, Textiles, hides/skins and leather, Version 4.6 12 December 2012 - 31 December 2018:
https://www.ecolabel.dk/kriteriedokumenter/039e_4_3.pdf

Zero Discharge of Hazardous Chemicals (ZDHC), Version 1.1, 2015:
http://www.roadmaptozero.com/fileadmin/pdf/MRSL_v1_1.pdf

8.5 Produktområde Elektroniska produkter

EU-blomman, Personal, Notebook and Tablet computers Version 1.0, 2016 :
http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/Computers_UM_Final_v1.pdf

EU-blomman, TV-apparater, 2009: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0300&from=EN>

Samtliga ändringar av kommissionens beslut för EU-blomman är beaktade.

Svanen, 048 Datorer, Version 7.4, 2016:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2152>

Svanen, 071 TV och Projektorer, Version 5.5, 2016:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2154>

Svanen, 003 Vitvaror, Version 5.3, 2017:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2725>

TCO Certified, All-in-one PCs, Version 3.0, 2015: http://tcocertified.com/files/2015/12/TCO-Certified_AIO-PC-3.0.pdf

TCO Certified, Desktops, Version 5.0, 2015: <http://tcocertified.com/files/2015/12/TCO-Certified-Desktops-5.0.pdf>

TCO Certified, Notebooks, Version 5.0, 2015: <http://tcocertified.com/files/2015/11/TCO-Certified-Notebooks-5.0.pdf>

TCO Certified, Tablets, Version 3.0, 2015: <http://tcocertified.com/files/2015/11/TCO-Certified-Tablets-3.0.pdf>

TCO Certified, Projectors, Version 2.0, 2015: <http://tcocertified.com/files/2015/11/TCO-Certified-Projectors-2.0.pdf>

TCO Certified, Displays, Version 7.0, 2015: <http://tcocertified.com/files/2015/11/TCO-Certified-Displays-7.0.pdf>

TCO Certified, Smartphones, Version 2.0, 2015: <http://tcocertified.com/files/2015/11/TCO-Certified-Smartphones-2.0.pdf>

8.6 Produktområde pappers-, kontors-, leksaks- och förpackningsartiklar

8.6.1 Pappersprodukter

EU-blomman, Copying and graphic paper, Version 1.2, 2012:
http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/usermanual_paper.pdf

EU-blomman, Mjukpapper, 2009 (Kommissionens beslut): [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0568\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0568(01)&from=EN)

Samtliga ändringar av kommissionens beslut för EU-blomman är beaktade.

Svanen, Pappersprodukter – Kemikaliemodul, Version 2.4, 2016:
http://www.svanen.se/PageFiles/18872/Kemikaliemodul_2_4.pdf

Svanen, 041 Tryckerier, trycksaker, kuvert och andra förädlade pappersprodukter, Version 5.12, 2016:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2753>

Svanen, 049 Fettäta papper, Version 4.1,
2017: <http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2395>

Svanen, 005 Mjukpapper, Version 5.5, 2016:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2887>

8.6.2 Förpackningar

Svanen, Pappersprodukter – Kemikaliemodul, Version 2.4, 2016:
http://www.svanen.se/PageFiles/18872/Kemikaliemodul_2_4.pdf

Svanen, 047 Disposables for food, Version 4.0, 2017:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2643>

KRAV, Regler, 2017: http://www.krav.se/sites/default/files/kravs_regler_2017.pdf

TCO Certified, Displays, Version 7.0, 2015 (Förpackningskrav är de samma för alla produkttyper):
<http://tcocertified.com/files/2015/11/TCO-Certified-Displays-7.0.pdf>

8.6.3 Kontorsmaterial

Svanen, Office and hobby supplies, Version 4.5, 2017:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=2874>

8.6.4 Leksaker

Svanen, Toys, Version 2.3, 2016:
<http://www.svanen.se/Templates/Criteria/CriteriaGetFile.aspx?fileID=1699>

Bilagor

Bilaga 1 – Ämneslista produktområde 1 – Byggnader, byggvaror, färger och möbler

[Se separat excelfil.](#)

Bilaga 2 – Ämneslista produktområde 2 – Kem-tekniska produkter

[Se separat excelfil.](#)

Bilaga 3 – Ämneslista produktområde 3 – Kosmetiska produkter

[Se separat excelfil.](#)

Bilaga 4 – Ämneslista produktområde 4 – Textil och läder

[Se separat excelfil.](#)

Bilaga 5 – Ämneslista produktområde 5 – Elektronik

[Se separat excelfil.](#)

Bilaga 6 – Ämneslista produktområde 6 - Pappers-, kontors-, leksaks- och förpackningsartiklar

[Se separat excelfil.](#)

Bilaga 7 – Respondenter kravställare

Respondent	Organisation	Informationsinsamling
David Gunnarsson	Bra Miljöval	Telefonintervju och korrespondens
Stephen Fuller	TCO Development	Intervju
Ulf Eriksson	Svanen	Intervju
Josephine Jansson	Svanen	Intervju
Hamid Ahmadi	Svanen	Intervju
Lina Harström	Svanen	Intervju
Maria Tengquist	Svanen	Intervju
Frida Hök	ChemSec	Intervju
Olaf Wirth, representant för EEB inom EU-blomman, samt Blue Angel	Ökopol	Telefonintervju och korrespondens
Helena Norin, representant för EEB inom EU-blommans arbetsgrupper	Enviroplanning	Intervju

Bilaga 8 – Intervjufrågor

Semistrukturerade intervjuer genomfördes med ovanstående representanter (både genom gruppintervju och individuella intervjuer), baserat på följande frågor (vilka också angavs i de fall där information samlades in genom mailkorrespondens med kravställare):

1. På vilket sätt arbetar ni med kemikaliekraV inom ert märkningssystem? (tex krav som gäller för alla produktkategorier (Horisontella krav) kontra specifika kemikaliekraV för respektive produktgrupp?)
2. För vilka produktgrupper anser ni kemikaliekraV är mest relevant att driva? På vilka grunder?
3. Olika kravställare tillämpar olika strategier: vissa utfärdar förbudslistor, andra acceptanslistor. Åter andra ställer enbart krav som definierar ämnens inneboende egenskaper (t.ex. anger faroklassificering som är otillåten). Vilken strategi tillämpar ni? Vad ser ni för för- och nackdelar med olika strategier?
4. Hur ser ni på att förbjuda grupper av ämnen (t ex ftalater) kontra enskilda ämnen? Hur hanterar ni gränsdragningar för grupper? Vilka kemikaliegrupper hanteras i kriterierna?

Bilaga 9 – Förkortningar

AP: Alkylfenoler

APEO: Alkylfenoletoxilater (nonjoniska tensider)

BASTA: egendeklarationssystem för leverantörer och tillverkare av bygg- och anläggningsprodukter

BETA: egendeklarationssystem för leverantörer och tillverkare av bygg- och anläggningsprodukter

BPA: Bisfenol A

BREEAM: Building Research Establishment Environmental Assessment Method

CAS: Chemical Abstracts Service (registreringssystem med numreringar av kemikalier)

CDV: Critical Dilution Volume

CLP: Classification, Labelling and Packaging

CMR: Cancerframkallande, Mutagena (genotoxiska) och Reproduktionstoxiska ämnen

DID: Detergent Ingredient Database

DTPA: Dietyltriäminpentaättika

ECHA: European Chemicals Agency, (den europeiska kemikaliemyndigheten)

EDC: Endocrine Disrupting Chemicals

EDTA: EthyleneDiamineTetraacetic Acid (Etylendiamintetraättiksyra)

EFSA: European Food Safety Authority (den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet)

EU: Europeiska Unionen

FSC: Forest Stewardship Council

GOTS: Global Organic Textile Standard

H&M: Hennes & Mauritz

JRC: Joint Research Center

LEED: Leadership in Energy and Environmental Design

OEKO-TEX: En certifiering för textila produkter.

PAH: Polycyclic Aromatic Hydrocarbons, polyaromatiska kolväten

PBT: Persistent Bioaccumulative Toxic (persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen)

PFAS: Högfluorerade ämnen

POPs: Persistent Organic Pollutants.

PVC: polyvinylklorid

PVDC: Polyvinylidenklorid

REACH: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier.

RoHS: restriction of hazardous substances,

RPS: Relevans, Rotential, Styrbarhet

SIN: Substitute It Now

SVHC: Substances of Very High Concern

TCF: Totally Chlorine Free bleaching

TCO: Tjänstemännens CentralOrganisation

vPvB: very Persistent very Bioaccumulative (mycket persistenta och mycket bioackumulerande)

VOC: Volatile Organic Compounds (flyktiga organiska ämnen)

TMF: Trä- och MöbelFöretagen

ZDHC: Zero Discharge of Hazardous Chemicals

KEMI

Kemikalieinspektionen

Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100

Besöks- och leveransadress
Esplanaden 3A, 172 67 Sundbyberg

kemi@kemi.se
www.kemikalieinspektionen.se